Rhaglen Gyflawn

Gwasanaeth Democratiaeth
Swyddfa'r Cyngor
CAERNARFON
Gwynedd
LL55 1SH

Cyfarfod

PWYLLGOR SAFONAU

Dyddiad ac Amser

10.30 y.b., DYDD LLUN, 8FED MEHEFIN, 2026

Lleoliad

Cyfarfod Rhithiol / Virtual Meeting
(Am fynediad cyhoeddus, cysylltwch â ni)

Pwynt Cyswllt

Gwen Roberts

GwenAlawRoberts@gwynedd.llyw.cymru

PWYLLGOR SAFONAU

AELODAETH

Aelodau Etholedig (3)

Y Cynghorwyr

Anne Lloyd-Jones
Beth Lawton
Dewi Owen

Aelodau Annibynnol (hefo pleidlais) (5)

Hywel Eifion Jones
Mark Jones
Non Gibson
Carys Edwards
Neil Hawkins

Aelod Pwyllgor Cymuned (hefo pleidlais) (1)

Richard Parry Hughes

R H A G L E N

1. YMDDIHEURIADAU

I dderbyn unrhyw ymddiheuriadau.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

I dderbyn unrhyw ddatganiad o fuddiant.

3. MATERION BRYS

Nodi unrhyw eitemau sy'n fater brys ym marn y Cadeirydd fel y gellir eu hystyried.

4. COFNODION 5 - 10

Bydd y Cadeirydd yn cynnig y dylid llofnodi cofnodion y cyfarfod blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 23 Chwefror 2026, fel rhai cywir.

5. ADRODDIAD BLYNYDDOL Y PWYLLGOR SAFONAU 2025-26 11 - 40

Cyflwyno adroddiad y Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau.

6. POLISI A GWEITHDREFN CANU'R GLOCH I AELODAU 41 - 51

Cyflwyno adroddiad y Swyddog Monitro

7. HONIADAU YN ERBYN AELODAU 52 - 65

Cyflwyno adroddiad y Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau.

PWYLLGOR SAFONAU, 23/02/26

Yn bresennol:-

Aelodau Etholedig:- Y Cynghorwyr Anne Lloyd Jones, Beth Lawton a Dewi Owen.

Aelodau Annibynnol: Mr Hywel Eifion Jones (Cadeirydd), Mr Aled Jones, Ms Non Gibson a Mr Mark Jones.

Aelod Pwyllgor Cymunedol: Mr Richard Parry Hughes

Hefyd yn Bresennol: Iwan Evans (Swyddog Monitro), Siôn Huws (Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau), Gwen Roberts a Jasmine Jones (Swyddogion Gwasanaethau Democratiaeth).

1. ETHOL CADEIRYDD

PENDERFYNWYD ethol Mr Hywel Eifion Jones yn gadeirydd y pwyllgor hwn.

2. ETHOL IS GADEIRYDD

PENDERFYNWYD ethol Mr Mark Jones yn is-gadeirydd y pwyllgor hwn.

3. YMDDIHEURIADAU

Ni dderbyniwyd unrhyw ymddiheuriadau.

4. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Dim i'w nodi.

5. MATERION BRYS

Dim i'w nodi.

6. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar a gynhaliwyd ar y 3 Tachwedd 2025, fel rhai cywir.

7. AELODAETH Y PWYLLGOR SAFONAU

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau.
Diolchwyd i Mr Aled Jones am ei waith ar y Pwyllgor dros y blynyddoedd.

Nodwyd y bydd y ddwy sedd wag yn cael eu hysbysebu, a bod bwriad i adrodd i'r Cyngor ym mis Mai gydag argymhellion.

Tynnwyd sylw at y newid diweddar yn y Rheoliadau, sy'n llacio'r cyfyngiadau i fod yn aelod o'r Pwyllgor Safonau fel aelod annibynnol. Manylwyd ar hyn gan nodi y galluogir y newid i gyn-aelodau a chyn-swyddogion o awdurdod y Pwyllgor ddod yn aelodau annibynnol o'r Pwyllgor Safonau wedi cyfnod o ddwy flynedd o beidio â bod yn aelod/swyddog.
Amlygwyd pwysigrwydd llenwi'r seddi gwag hyn yn brydlon, gan obeithio y bydd cryn ddiddordeb yn y rolau yn sgil y newidiadau yn y Rheoliadau.

PENDERFYNIAD

Nodi'r wybodaeth.

8. RHAGLEN WAITH ARFAETHEDIG 2026-27

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Swyddog Monitro.

Datganwyd bod y Rhaglen Waith ddrafft wedi ei gosod allan ar gyfer gwaith y Pwyllgor dros gyfnod 2026-27. Tynnwyd sylw at anghysondeb rhwng y dyddiadau a gaiff eu nodi yn yr adroddiadau Cymraeg a Saesneg, gan gadarnhau mai 8 Mehefin yw dyddiad cywir y cyfarfod.

Aethpwyd ymlaen i gynnig ychwanegu eitem at raglen mis Tachwedd, gan amlygu'r arferiad i'r Pwyllgor gyfarfod ag arweinyddion y grwpiau gwleidyddol.

Cadarnhawyd bod y Rhaglen Waith yn ddogfen fyw, ac felly bod modd ychwanegu unrhyw eitem sy'n codi ac angen sylw.

Soniwyd am gynnal adolygiad o ran y sefyllfa hyfforddiant i gynghorau cymuned a thref, gan ei fod yn fater sydd wedi'i drafod gan y Pwyllgor ers cryn amser bellach. Crybwyllwyd y pwysau ar staffio a olygai nad oedd modd blaenoriaethu'r gwaith hwn, ac ychwanegwyd bod Etholiad y Senedd ym mis Mai hefyd yn cymryd amser y Tîm. Cynhigiwyd y dylid cyflwyno adroddiad ar y mater i'r Pwyllgor hwn ym mis Mehefin.
Pwysleisiwyd pwysigrwydd edrych ar yr eitem Trefniadau Anwytho Aelodau Newydd o safbwynt cynghorau tref a chymuned yn ogystal.

PENDERFYNIAD

1. **Adolygu'r Rhaglen Arfaethedig a chynnig unrhyw addasiadau.**
2. **Yn dilyn trafodaeth gan y Pwyllgor, derbyniwyd y cynnig i ychwanegu eitem i gyfarfodydd y Pwyllgor ym mis Tachwedd a mis Mehefin.**

9. HONIADAU YN ERBYN AELODAU

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau.

Eglurwyd mai pwrpas yr eitem hon yw rhannu gwybodaeth gyda'r aelodau am benderfyniadau'r Ombwdsmon ar gwynion ffurfiol yn erbyn aelodau.

Soniwyd bod mater sy'n ymwneud â chyn-aelod o'r Cyngor hwn wedi bod gerbron Panel Dyfarnu Cymru.
Amlygwyd bod dau achos lle y bu i Erthygl 10 o'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol gael ei ystyried, a chyfeiriwyd at yr her wrth ddehongli achosion o'r fath. Nodwyd bod trafodaeth gyson ynglŷn â lle mae Rhyddid Mynegiant yn disgyn, a'r warchodaeth a gaiff ei roi i hynny pan mae cwynion am sylwadau.
Amlygwyd bod Rhyddid Mynegiant gwleidyddol yn gysyniad anodd ei gyfleu ar adegau, o ran natur trafodaethau gwleidyddol.
Wrth gyfeirio at achos penodol, datganwyd ei fod yn tanlinellu bod dwyn anfri yn berthnasol i fywyd ehangach yn ogystal, ac nid i rôl unigolyn fel Cynghorydd yn unig. Ategwyd bod hyn yn amlygu'r disgwyliadau o ran ymddygiad cyffredinol aelodau.

Pwysleisiwyd pwysigrwydd hysbysu'r Swyddog Monitro pe byddai unrhyw fater sy'n torri'r Côd Ymddygiad yn dod i sylw. Ychwanegwyd bod disgwyl i'r aelod sy'n destun yr ymddygiad ddod i gyswllt â'r Swyddog Monitro yn ogystal, er mwyn esbonio'r sefyllfa cyn gynted ag y bo modd.

Cyfeiriwyd at anghysondeb rhwng y dyddiadau a nodir ym mhwynt 7.2.11 o'r fersiwn Gymraeg a'r fersiwn Saesneg o adroddiad y Panel Dyfarnu, a chadarnhawyd mai'r adroddiad Cymraeg sy'n nodi'r dyddiad cywir.

PENDERFYNIAD

Nodi'r wybodaeth.

10. DIWYGIADAU I GÔD YMDDYGIAD YR AELODAU A PHOLISI CHWYTHU'R CHWIBAN Y CYNGOR

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Swyddog Monitro.

Hysbyswyd y Pwyllgor o newidiadau statudol i Gôd Ymddygiad yr Aelodau, sy'n deillio o'r Rheoliadau newydd a ddaeth i rym ddiwedd mis Ionawr eleni.
Amlygwyd bod y newidiadau yn eithaf technegol, a manylwyd ar hyn gan nodi bod newid yr Egwyddorion Ymddygiad a Chôd Ymddygiad yr Aelodau yn debygol o fod o ganlyniad i benderfyniad diweddar y Goruchaf Lys ynglŷn â chydraddoldeb.
Adroddwyd bod y newid hwn yn gosod y diffiniad sydd yn Neddf Cydraddoldeb 2010 yn y Côd Ymddygiad, ac felly bod y warchodaeth nawr ar sail Nodweddion Gwarchodedig o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.
Eglurwyd bod hyn yn tacluso'r Côd Ymddygiad, ond nad yw'n newid hawliau na chyfrifoldebau'r aelodau.

Yn ogystal, datganwyd bod Cymru wedi dod a'r ddyletswydd i ymdrin yn briodol ag amgylchiadau economaidd-gymdeithasol i rym o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010. Adnabuwyd felly bod y Côd wedi'i ddiwygio fel bod dyletswydd i beidio â gwahaniaethau ar sail amgylchiadau economaidd-gymdeithasol.
Nodwyd ei bod yn ofynnol i'r Cyngor Llawn fabwysiadu'r diwygiadau hyn yn ffurfiol i'r Côd.

Cyfeiriwyd at Gynllun Ymateb Cyngor Gwynedd, ac amlygwyd bod y Cabinet wedi mabwysiadu Polisi Canu'r Gloch diwygiedig yn ei gyfarfod fis Ionawr eleni fel rhan o'u hymateb. Gan ei fod yn ddogfen sydd yng Nghyfansoddiad y Cyngor, cadarnhawyd gan y Swyddog Monitro fod dyletswydd arno i adrodd er gwybodaeth i'r Cyngor Llawn fod y ddogfen wedi newid.
Crybwyllwyd pwysigrwydd i aelodau'r Pwyllgor Safonau hefyd fod yn ymwybodol o'r newid hwn.

Holwyd ynglŷn â gwarchodaeth i'r iaith Gymraeg. Gan nad yw'r iaith yn Nodwedd Warchodedig o dan y Ddeddf Cydraddoldeb 2010, cadarnhawyd mai Mesur y Gymraeg 2011 sy'n rhoi gwarchodaeth i'r Gymraeg.

PENDERFYNIAD

Derbyn y wybodaeth.

11. COFRESTR RHODDION A LLETYGARWCH AELODAU

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau.

Datganwyd yr adroddir am y Gofrestr yn rheolaidd i'r Pwyllgor hwn. Cyfeiriwyd at drafodaeth flaenorol ynglŷn â'r ffaith na chaiff y Gofrestr ei chyhoeddi ar wefan y Cyngor ar hyn o bryd.

Cadarnhawyd bod y Côd Ymddygiad yn ei gwneud yn ofynnol i Aelodau ddarparu hysbysiad ysgrifenedig i'r Swyddog Monitro o unrhyw gynnig o letygarwch, buddiant materol neu fantais sy'n werth mwy na £25.

Aethpwyd ymlaen i drafod y Protocol ar Roddion a Lletygarwch Aelodau sydd wedi'i fabwysiadu gan y Cyngor, sy'n rhoi arweiniad i Aelodau ynglŷn â sut i ddelio gyda chynigion.
Soniwyd am drafodaeth flaenorol y Pwyllgor ynglŷn â phriodoldeb cyhoeddi'r Gofrestr Rhoddion a Lletygarwch ar wefan y Cyngor, a chadarnhawyd ei bod bellach yn statudol ofynnol i gyhoeddi'r Gofrestr Buddiannau Aelodau ar y wefan. Cyfeiriwyd at y Protocol gan nodi y gall y cyhoedd ddod i mewn i weld y Gofrestr Rhoddion a Lletygarwch, ac amlygwyd rhai o'r Egwyddorion sydd wedi eu cynnwys yn y Côd Ymddygiad.

Pwysleisiwyd yr angen i fod yn ymwybodol o unrhyw oblygiadau o ran diogelu data, gan gydnabod efallai y bydd rhai achosion arbennig lle na fyddai'n addas i ryddhau'r wybodaeth.

Daethpwyd i'r casgliad nad oes rheswm pam na ddylid cyhoeddi'r Gofrestr Rhoddion a Lletygarwch Aelodau ar y wefan, gan nodi ei fod yn rhoi gwarchodaeth i Aelodau ac yn cyfrannu at yr awydd i fod yn dryloyw ac yn agored. Adnabuwyd fod hyn yn fater cadarnhaol.

Holwyd am y drefn wrth fynd ymlaen pe bai cymeradwyaeth i'r mater yn y cyfarfod hwn. Mewn ymateb, cadarnhawyd bod yr egwyddor o fod y Gofrestr yn gyhoeddus eisoes wedi'i sefydlu yn y Protocol. Nodwyd felly y bydd yr Aelodau yn cael eu hysbysu o'r newid. Ychwanegwyd y bydd y ffurflen sy'n cael ei defnyddio i nodi unrhyw roddion a lletygarwch yn cael ei haddasu yn ogystal, er mwyn amlygu'r ffaith y caiff ei gyhoeddi ar y wefan.
Nodwyd bod y Gofrestr wedi'i gynnwys yng Nghynllun Cyhoeddi'r Cyngor, sef cynllun i nodi pa ddogfennau fydd ar gael yn gyhoeddus gan y Cyngor. Ategwyd bod y Cyngor yn ceisio gwneud unrhyw wybodaeth sy'n ofynnol i'w gwneud yn gyhoeddus o dan y Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth, yn gyhoeddus beth bynnag. Datganwyd bod hyn yn arbed yr angen am rai ceisiadau rhyddid gwybodaeth. Gofynnwyd am y budd o'i wneud yn gyhoeddus a pha wahaniaeth yw hyn i'r adroddiad a dderbyniwyd pan fu'n Pwyllgor yn trafod y mater hwn yn flaenorol. Mewn ymateb, amlygwyd y bydd rhoi'r Gofrestr ar y wefan yn golygu y caiff enwau'r aelodau dan sylw eu cyhoeddi yn ogystal. Cadarnhawyd bod y ddogfen eisoes yn gyhoeddus ar ffurf papur, felly mai'r dull o'i wneud yn gyhoeddus yw'r unig newid.

Ategwyd y diolch i Mr Aled Jones am ei gyfraniad i waith y Pwyllgor, a dymunwyd yn dda iddo.

PENDERFYNIAD

Ystyried y casgliadau sydd yn yr adroddiad.

Dechreuodd y cyfarfod am 10:30yb a daeth i ben am 11:20yb

Cadeirydd

Pwyllgor :	**Pwyllgor Safonau**
Dyddiad :	**8 Mehefin 2026**
Teitl :	**Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau 2025-26**
Awdur :	**Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau**
Gweithredu :	**Cynnig sylwadau a chymeradwyo'r adroddiad**

Cefndir

1. Mae'r Pwyllgor wedi bod yn cyhoeddi Adroddiad Blynyddol ar ei waith a'i gyflwyno i'r Cyngor llawn. Penderfynodd y Pwyllgor y dylid gwneud hyn fel modd o godi proffil y Pwyllgor a hyrwyddo ei waith.

2. Diwygiwyd Deddf Llywodraeth Leol 2000 gan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, gan ei gwneud yn ddyletswydd statudol bellach i bwyllgorau safonau adrodd i'w awdurdod. Rhaid gwneud hyn cyn gynted ag sy'n ymarferol bosib ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol, mewn perthynas a'r flwyddyn honno (h.y. y cyfnod o 12 mis yn gorffen ar 31 Mawrth).

3. Rhaid i'r adroddiad ddisgrifio sut y mae swyddogaethau'r pwyllgor wedi eu gweithredu yn ystod y flwyddyn, gan yn benodol gynnwys crynodeb o :

- Yr hyn sydd wedi'i wneud i gyflawni'r swyddogaethau cyffredinol a phenodol a roddwyd i'r pwyllgor gan Ddeddf 2000
- Adroddiadau ac argymhellion a wneir neu a gyfeirir at y pwyllgor gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
- Camau a gymerwyd gan y pwyllgor ar ôl iddo ystyried adroddiadau ac argymhellion o'r fath;
- hysbysiadau a roddir i'r pwyllgor gan Banel Dyfarnu Cymru

Rhaid i adroddiad gan bwyllgor safonau cyngor sir hefyd gynnwys:

- Asesiad y pwyllgor o'r graddau y mae arweinwyr grwpiau gwleidyddol ar y cyngor wedi cydymffurfio â'u dyletswyddau newydd statudol mewn perthynas â safonau ymddygiad.

Gall yr adroddiad gynnwys:

- Argymhellion i'r awdurdod ynghylch unrhyw fater y mae gan y pwyllgor swyddogaethau mewn cysylltiad ag ef.

4. Rhaid i'r awdurdod ystyried pob adroddiad blynyddol a wneir gan ei bwyllgor safonau cyn diwedd 3 mis sy'n dechrau ar y diwrnod y mae'r awdurdod yn derbyn yr adroddiad.

5. Atodir Adroddiad Blynyddol drafft ar gyfer y flwyddyn ariannol 2025/26 i sylw'r Pwyllgor.

Argymhelliad

6. Cymeradwyo'r Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor.

DRAFFT

ADRODDIAD BLYNYDDOL PWYLLGOR SAFONAU CYNGOR GWYNEDD 2025 – 2026

RHAGAIR GAN Y CADEIRYDD

Mae safonau mewn bywyd cyhoeddus yn bwnc sy'n cael cryn sylw ar hyn o bryd gan bwysleisio pwysigrwydd ymddygiad unigolion ar gyfer cynnal hyder y cyhoedd yn y modd y gwneir penderfyniadau ar eu rhan gan eu cynrychiolwyr etholedig. Rwyf yn hyderus y gall y pwyllgor hwn barhau i roi cymorth ac arweiniad i aelodau Cyngor Gwynedd ac aelodau'r cynghorau cymuned, tref a dinas o fewn y sir.

Hywel Eifion Jones
Cadeirydd y Pwyllgor Safonau

RHAGAIR GAN Y SWYDDOG MONITRO

Mae cefnogi a hyrwyddo safonau uchel o ymddygiad yn rhan greiddiol o'r gwaith yma. Cyflawnir hyn drwy gyfuniad o gfod ar gael i gynghori , cyngor rhagweithiol a hyfforddi. Yn fy marn i mae hyfforddiant a dealltwriaeth o'r Cod Ymddygiad yn rhoi sylfaen i aelodau fod yn gyfarwydd â hanfodion y Cod. Mae hyn yn arbennig o amgylch y darpariaethau buddiannau personol, lle maen nhw'n codi a sut i ymateb. Nid yn unig o safbwynt priodoldeb ond hefyd o safbwynt cefnogi paratoi yn briodol ar gyfer cyfarfodydd a gweithredu eich swyddogaethau o ddydd i ddydd. Fodd bynnag mae'n siomedig nodi eto fod nifer o aelodau yn parhau heb fynychu'r cyrsiau llawn sydd wedi eu cynnal. Bydd angen rhoi ystyriaeth I'r gyfundrefn hyfforddi Cod Ymddygiad wth baratoi am etholiad 2027 .

Yn y pen draw, consensws ynghylch y math o Gyngor yr ydym am ei weld a gweithio ynddo sy'n cynrychioli'r sylfaen orau. Nid yw diwylliant o briodoldeb yn llyffetheirio dadl wleidyddol iach a grymus. Ond, mae yn rhoi hyder i'r cyhoedd ynglŷn â'r math o ansawdd y llywodraethant sydd yng Ngwynedd. Mae hyn yn cefnogi canolbwyntio ein gwaith ar ymyriadau, arweiniad a chefnogaeth sy'n datblygu ac yn cynnal y safonau a ddisgwylir.

Iwan Evans
Swyddog Monitro
Cyngor Gwynedd

CYFLWYNIAD

Sefydlwyd y Pwyllgor yn 2001 o dan Ddeddf Llywodraeth Leol 2000. Prif swyddogaeth y Pwyllgor yw hyrwyddo a chynnal safonau uchel o ymddygiad gan gynghorwyr ac aelodau cyfetholedig Cyngor Gwynedd, a chynghorau cymuned a thref Gwynedd. Gwna hyn mewn sawl ffordd:

- Cynorthwyo'r cynghorwyr a'r aelodau cyfetholedig i ddilyn y Cod Ymddygiad Aelodau.
- Cynghori'r awdurdod ar fabwysiadau neu ddiwygio'r Cod Ymddygiad Aelodau
- Monitro gweithrediad y Cod Ymddygiad Aelodau
- Cynghori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi cynghorwyr ac aelodau cyfetholedig ar faterion yn ymwneud â'r Cod Ymddygiad.
- Penderfynu ar gwynion a gyfeirir ato gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru fod aelodau wedi torri'r Cod Ymddygiad.
- Ystyried ceisiadau a wneir gan aelodau am oddefebau i'w galluogi i gymryd rhan mewn trafodaethau, er bod ganddynt fuddiant sy'n rhagfarnu o dan y Cod.
- Ystyried materion a gyfeirir ato dan drefn ddatrys cwynion lleol Cyngor Gwynedd
- Goruchwylio Polisi Rhoddion a Lletygarwch Aelodau Cyngor Gwynedd .

Adroddiad Blynyddol

Diwygiwyd Deddf Llywodraeth Leol 2000 gan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 gan ei gwneud yn ddyletswydd statudol bellach i bwyllgorau safonau adrodd i'w awdurdod, cyn gynted ag sy'n ymarferol bosib ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol, mewn perthynas â'r flwyddyn honno (h.y. y cyfnod o 12 mis yn gorffen ar 31 Mawrth).

Rhaid i'r adroddiad ddisgrifio sut y mae swyddogaethau'r pwyllgor wedi eu gweithredu yn ystod y flwyddyn, gan yn benodol gynnwys crynodeb o :

- Yr hyn sydd wedi'i wneud i gyflawni'r swyddogaethau cyffredinol a phenodol a roddwyd i'r pwyllgor gan Ddeddf 2000
- Adroddiadau ac argymhellion a wneir neu a gyfeirir at y pwyllgor gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

- Camau a gymerwyd gan y pwyllgor ar ôl iddo ystyried adroddiadau ac argymhellion o'r fath;

- hysbysiadau a roddir i'r pwyllgor gan Banel Dyfarnu Cymru

Rhaid i adroddiad gan bwyllgor safonau cyngor sir hefyd gynnwys:

- Asesiad y pwyllgor o'r graddau y mae arweinwyr grwpiau gwleidyddol ar y cyngor wedi cydymffurfio â'u dyletswyddau newydd statudol mewn perthynas â safonau ymddygiad.

Gall yr adroddiad gynnwys:

- Argymhellion i'r awdurdod ynghylch unrhyw fater y mae gan y pwyllgor swyddogaethau mewn cysylltiad ag ef.

Rhaid i'r awdurdod ystyried pob adroddiad blynyddol a wneir gan ei bwyllgor safonau cyn diwedd 3 mis sy'n dechrau ar y diwrnod y mae'r awdurdod yn derbyn yr adroddiad.

AELODAU'R PWYLLGOR

Er bod y Pwyllgor Safonau yn un o bwyllgorau Cyngor Gwynedd, mae'n cynnwys mwyafrif o aelodau sydd heb unrhyw gysylltiad â'r Cyngor neu lywodraeth leol ('Aelodau Annibynnol'). Mae hefyd yn cynnwys aelod sy'n cynrychioli buddiannau'r cynghorau cymuned ('Aelod Pwyllgor Cymunedol'), yn ogystal â thri aelod etholedig o Gyngor Gwynedd. Rhaid i Gadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor ddod o blith yr Aelodau Annibynnol.

Aelodau Annibynnol

Hywel Eifion Jones (aelod ers 2019, Cadeirydd)

Wedi'i eni a'i addysgu yn Nyffryn Clwyd, roedd Eifion yn uwch reolwr gyda Banc Barclays yn gwasanaethu 34 mlynedd mewn nifer o ganghennau ledled Gogledd a Chanolbarth Cymru. Mae wedi ymgymryd â llawer o swyddogaethau gwasanaeth cyhoeddus gan gynnwys Cynghorydd Sir gyda Chyngor Ynys Môn ac aelod o Awdurdod Heddlu Gogledd Cymru. Ar hyn o bryd mae'n Ynad ar fainc Gogledd Orllewin Cymru, yn aelod o Fyrddau Pensiwn Gwynedd, Betsi Cadwaladr ac Adra. Mae hefyd yn aelod o Banel Dyfarnu Cymru sy'n penderfynu honiadau o dorri'r cod ymddygiad gan aelodau etholedig Cynghorau Sir a Chymuned.

Mark Jones (aelod ers Rhagfyr 2022, Is-Gadeirydd)

Mae Mark yn byw ym Mangor ac yn gyn swyddog heddlu gyda 30 mlynedd o brofiad mewn amrywiaeth o rolau, gan gynnwys fel Pennaeth Safonau Proffesiynol Heddlu Gogledd Cymru. Gwasanaethodd fel Llywodraethwr Cymunedol ac Is-gadeirydd yn Ysgol Glanadda am 20 mlynedd. Mae hefyd yn gyn-gadeirydd Adra, lle mae'n parhau i wasanaethu fel aelod o'r Bwrdd.

Non Gibson (aelod ers 2025)

Mae Non yn byw ym Methel, Arfon gyda dros 23 o flynyddoedd o brofiad fel yn yr Heddlu gan gwblhau ei gyrfa fel rhingyll. Mae wedi gweithio ar ystod o faterion a Chadeirio Tîm Ymyrraeth Cynnar ynghyd a gweithio ar faterion amlasiantaethol ac wrth gwrs profiad o weithio o fewn y gyfundrefn cyfiawnder .

Aled Jones (aelod o 2016 - 2026)

Brodor o Lanbedr Pont Steffan, Ceredigion yn wreiddiol yw Aled. Astudiodd radd mewn Cymraeg a Daearyddiaeth ym Mhrifysgol Aberystwyth. Ar ôl graddio ym 1999, symudodd i Gaernarfon i weithio gyda chwmni cyfieithu Cymen a daeth yn gydberchennog ar y cwmni yn 2007. Bellach mae'n cyflogi tîm o bron 30 aelod staff a dros 20 o gyfieithwyr llawrydd eraill. Mae'n byw ym Mangor gyda Tegwen a'r plant, Cai a Beca. Yn ddiweddar, cwblhaodd gwrs Arweinyddiaeth a Rheoli Lefel 5 yr ILM ar

y cyd rhwng Prifysgol Bangor ac Abertawe. Nod y rhaglen yw creu amgylchedd i alluogi arweinwyr i ddatblygu busnesau arloesol a meithrin sgiliau arwain o'r radd flaenaf. Yn rhinwedd ei swydd fel cyfieithydd ar y pryd, mae ganddo brofiad helaeth o fynychu cyfarfodydd ar bob lefel o lywodraethiant, o'r Undeb Ewropeaidd i gyngor cymuned, felly mae mewn sefyllfa dda i arsylwi ar ymddygiad a safonau gan adnabod yr arferion gorau.

Sonal Khade (aelod Mai – Hydref 2025)

Mae Sonal yn byw ym Mhwllheli a gyda chefndir mewn cyllid a rheolaeth cytundebau yn y sector gyhoeddus. Bellach yn hunan gyflogedig. Mae wedi gweithio ar lefel uchel o fewn llywodraeth leol ac iechyd gan arwain ar brosiectau a materion archwilio.

Penodi Aelodau Annibynnol Newydd

Daeth tymor swydd Aled Jones i ben yn ystod y flwyddyn ar ol cyfnod o 10 mlynedd o wasanaeth i'r Pwyllgor. Yn ogystal â hyn fe gamodd Sonal Khade yn ôl o'r Pwyllgor yn ystod y flwyddyn. Hysbysebwyd y swyddi gweigion yn unol â'r darpariaethau statudol a derbyniwyd tri chais.

Sefydlwyd Panel Penodi, a oedd yn cynnwys Mr Eifion Jones , Cadeirydd y Pwyllgor Safonau, y Cynghorydd Cymuned Richard Parry Hughes (Aelod Cymunedol o'r Pwyllgor Safonau), Cynghorwyr Gwynedd Cyng. Ioan Thomas Cadeirydd y Cyngor a'r Cynghorydd Anne Lloyd Jones Cadeirydd Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth a Mr Griffith Jones fel aelod lleyg statudol .

Bu'r Panel, gyda chefnogaeth a chyngor y Swyddog Monitro, yn cyfweld â'r ymgeiswyr ac ar ôl ystyried y meini prawf a nodir yn y fanyleb person ar gyfer y rôl, argymhellodd y Panel benodi Carys Edwards a Neil Hawkins . Cadarnhawyd y penodiadau gan gyfarfod o'r Cyngor Llawn ar 14 Mai 2026.

Carys Edwards

Mae Carys sydd yn byw yn Parc , y Bala wedi bod mewn swyddi uwch-swyddog Yng Nghyngor Ynys Môn a Llywodraeth Cymru. Mae eisoes yn gwasanaethau fel aelod lleyg ar y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a Phwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam. Mae hefyd wedi treulio cyfnod ar fwrdd rheoli Grŵp Cynefin a Bwrdd Rheoli bwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr fel cynghorydd annibynnol.

Neil Hawkins

Mae Neil yn byw ym Mangor a gyda chefndir ym maes addysg ac elusennol Hyd at 2021 roedd yn Bennaeth Coleg Concord, ysgol ryngwladol . Cadeiriodd yr Elusen

“Humanists UK” hyd 2025 ac mae yn gwasanaethu fel Cadeirydd elusennau “Befrienders Worldwide” a “Tough to Talk” , elusennau atal hunanladdiad.

Aelod Pwyllgor Cymunedol

Cynghorydd Richard Parry Hughes (aelod ers 2017)

Magwyd Richard ar fferm yn Llanaelhaearn ac aeth i Ysgol Ramadeg Pwllheli, Coleg Amaethyddol Glynllifon ,a Choleg Seale Hayne (Prifysgol Plymouth) . Mae ganddo ôl radd mewn Rheolaeth Fferm. Bu yn gweithio i bartneriaeth filfeddygon yn Chwilog am dair blynedd ac yn ddarlithydd rhan amser yng Ngholeg Glynllifon, cyn prynu fferm Penfras Uchaf Llwyndyrys lle bu ei deulu yn denantiaid arni am dros dri chan mlynedd. Mae’n briod ac Eleri ac mae ganddynt dri mab. Yn gyn arweinydd Cyngor Gwynedd, mae yn dal i ffermio. Mae ganddo brofiad helaeth o bwyllgorau gan ddal swyddi fel cadeirydd Ffederasiwn Clybiau Ffermwyr Ifanc Cymru cyn ymgymryd â chael ei ethol fel aelod o gyrff cyhoeddus. Bu yn aelod o Gyngor Sir Gwynedd o 1992 hyd 1996 ac yn aelod o Gyngor Gwynedd o 1996 i 2008. Bu’n arwain Cyngor Gwynedd o 2003 i 2008 a hefyd yn lefarydd Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru ar yr Amgylchedd a Chynllunio yn ystod y cyfnod yma. Mae’n aelod brwd o Gwmni Drama Llwyndyrys a chefnogwr amryw o gymdeithasau eraill lleol megis, Antur Aelhaearn a Chyfeillion Eglwys Carnguwch. Mae’n gweithio’n wirfoddol fel gweithiwr achos i’r Farm Community Network . Mae’n aelod o Gyngor Cymuned Llannor ers 1992.

Aelodau Cyngor Gwynedd

Cynghorydd Beth Lawton (aelod ers 2017)

Mae Beth yn byw ym Mryncrug ac yn berchen ffatri leol. Mae’n Gynghorydd Sir dros ardal Bro Dysynni sydd yn cynnwys pentrefi Bryncrug, Abergynolwyn a Llanegryn. Mae hefyd yn Gynghorydd Cymuned ac yn gadeirydd Llywodraethwyr Ysgol Craig y Deryn. Mae’n weithgar ar sawl pwyllgor yn y gymuned yn cynnwys Carnifal Abergynolwyn, Ffair Wledig Bryncrug, Pwyllgor Apêl Ysbyty Tywyn a llawer eraill. Mae yn aelod o Ferched y Wawr ac yn arwain yn Eisteddfod Abergynolwyn. Mae yn aelod o Bwyllgor Craffu Gofal a Thai a Phwyllgor Craffu Addysg ac Economi Cyngor Gwynedd ac wedi bod yn Gadeirydd ar y ddau bwyllgor ers bod yn aelod. Mae hefyd yn gyfarwyddwr a Chadeirydd Cwmni Hamdden Byw’n Iach.

Cynghorydd Anne Lloyd-Jones (aelod ers 2017)

Mae Anne yn byw ac yn rhedeg busnes twristiaeth fferm yn Nhywyn, ac mae wedi cynrychioli Tywyn ar Gyngor Gwynedd ers 1995 a chyn hynny roedd yn aelod o Gyngor Dosbarth Meirionnydd am wyth mlynedd.
Etholwyd hi gyntaf fel aelod Gyngor Tref Tywyn yn 1985 a bu'n Faer yn 1991 , ac eto yn 2004 a bu'n Gadeirydd Cyngor Gwynedd yn 2009. Mae hi'n gyn Gadeirydd pwyllgor Cynllunio Cyngor Gwynedd a'r Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth ac aelod sefydlol o Gartrefi Cymunedol Gwynedd.
Roedd hi'n aelod o Gyngor Iechyd Cymuned Meirionnydd, ac yn Gadeirydd presennol Cronfa Apêl Ysbyty Tywyn a'r Cylch.

Mae hi'n aelod ac yn gyn-gadeirydd Ysgol Penybryn ac yn aelod ar gorff Llywodraethol Ysgol Uwchradd Tywyn.

Roedd Anne yn Gadeirydd Twristiaeth Canolbarth Cymru rhwng 2001-2016, yn aelod sefydliadol ac yn gyn-lywydd a Thrysorydd Clwb Inner Wheel Tywyn a bu'n Drysorydd cangen leol yr NSPCC ers 1989.

Mae Anne yn briod â John ac mae ganddyn nhw dair merch a dwy wyres sy'n efeilliaid.

Cynghorydd Dewi Owen (aelod ers 2022)

Mae Dewi yn ffermio yn Aberdyfi, ac wedi bod yn Gynghorydd Sir dros Aberdyfi a Phennal ers pymtheg mlynedd, ac ar Gyngor Cymuned Aberdyfi ers pum mlynedd ar hugain. Cafodd ei ethol yn Gadeirydd Cyngor Gwynedd yn 2014. Mae Dewi wedi bod yn Gadeirydd ar sawl pwyllgor craffu, ac ar hyn o bryd yn Gadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd ar Gyngor Gwynedd, ac wedi ymuno gyda'r Pwyllgor Safonau ers 2022.

Mae Dewi yn Gadeirydd Llywodraethwyr Ysgol Uwchradd Tywyn, ac yn aelod o sawl pwyllgor lleol, fel Sioe Sir Meirion, Undeb Amaethwyr Cymru ac 'Aberdyfi Advertising & Improvements Committee.

Y Swyddog Monitro

Mae Swyddog Monitro'r Cyngor, Iwan Evans, ynghyd a swyddogion o'r Gwasanaeth Cyfreithiol a'r Gwasanaeth Democrataidd yn cefnogi'r Pwyllgor Safonau yn ei waith. Mae gan y Swyddog Monitro rôl statudol i sicrhau bod y Cyngor, ei aelodau a'i swyddogion yn gweithredu yn briodol ac yn gyfreithlon.

Manylion Cyswllt

- Iwan Evans, Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Swyddog Monitro. E-bost: IwanGDEvans@gwynedd.llyw.cymru Ffôn (01286) 679015

- Siôn Huws, Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau a Dirprwy Swyddog Monitro. E-bost: sionhuws@gwynedd.llyw.cymru Ffôn: (01286) 679168

GWAITH Y PWYLLGOR YN YSTOD 2025 - 2026

Mae gwaith y Pwyllgor wedi cynnwys y canlynol dros y flwyddyn (ceir rhaglen waith lawn y Pwyllgor yn yr **Atodiad 1**):

Achosion fu gerbron y Pwyllgor

Ni chyfeiriwyd adroddiad ar gŵyn o dorri'r Cod Ymddygiad at y pwyllgor gan yr Ombwdsmon yn ystod y flwyddyn.

Cwynion eraill

Hysbysir y Pwyllgor hefyd o benderfyniadau'r Ombwdsmon ar y cwynion hynny na chyfeirir at y Pwyllgor am benderfyniad, a cheir crynodebau ohonynt yn **Atodiad 2.**

Goddefebau

Mae'r Cod Ymddygiad i Aelodau yn darparu na all cynghorydd gymryd rhan mewn trafodaeth os oes ganddo/i 'fuddiant sy'n rhagfarnu'. Serch hynny mae gan aelod yr hawl i wneud cais i'r Pwyllgor am ganiatâd i gymryd rhan er bod ganddo/i'r buddiant yma, h.y. goddefiad.

NI dderbyniwyd cais a oddefeb yn ystod y flwyddyn

Fforwm Pwyllgorau Safonau Cenedlaethol Cymru

Mae Fforwm Genedlaethol Pwyllgorau Safonau Cymru bellach wedi ei sefydlu, er mwyn rhannu arfer da a chydlynu ymarfer a chreu rhwydwaith cymorth ar gyfer cadeiryddion. Mae cadeiryddion holl bwyllgorau safonau Cymru yn mynychu'r cyfarfodydd ynghyd â chynrychiolaeth o Swyddogion Monitro i ddarparu cyngor proffesiynol. Darperir yr ysgrifenyddiaeth gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru.

Cefnogaeth i Aelodau Cynghorau Cymuned , Tref a Dinas

Mae 3 elfen o gefnogaeth y gellir ei gynnig i aelodau a chlercod cynghorau cymuned ar faterion yn ymwneud â'r Cod Ymddygiad:

1. **Cyngor ar faterion penodol** - drwy gysylltu gyda'r Swyddog Monitro neu'r Dirprwy Swyddog Monitro.

2. **Gwefan Cyngor Gwynedd** - Tudalen Pwyllgor Safonau yn cynnwys o wybodaeth a chanllawiau yn ogystal â dolenni i wefannau eraill defnyddiol.

3.**Hyfforddiant** - y bwriad yw cynnal hyfforddiant rhithiol ar ffurf ‘webinar’. Byddai hyn yn creu adnodd y gallai aelodau ei wylio pan yn gyfleus iddynt yn hytrach na gorfod dibynnu ar sesiynau mewn mannau ac ar amseroedd penodol.

Dyletswydd Arweinyddion y Grwpiau Gwleidyddol

Mae adran 52A(1)(a) Deddf 2000 (fel y diwygiwyd gan Deddf 2021) yn ei gwneud yn ofynnol i arweinydd a grŵp gwleidyddol sy'n cynnwys aelodau o gyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol gymryd camau rhesymol i hyrwyddo a chynnal safonau ymddygiad uchel gan aelodau'r grŵp. Diffinnir "grŵp" at y diben hwn fel 2 neu fwy o aelodau sy'n rhoi hysbysiad i'r Swyddog Priodol eu bod yn dymuno cael eu trin fel grŵp at ddibenion gofynion cydbwysedd gwleidyddol a dyrannu seddi ar Bwyllgorau'r Cyngor.

Mae'r canllawiau'n ei gwneud yn glir nad yw'r ddyletswydd hon yn gwneud arweinwyr grŵp gwleidyddol yn atebol am ymddygiad eu haelodau, gan fod ymddygiad yn fater o gyfrifoldeb unigol. Fodd bynnag, mae ganddynt rôl resymol i gymryd camau o ran cynnal safonau, gosod esiampl, defnyddio eu dylanwad i hyrwyddo a diwylliant cadarnhaol, bod yn rhagweithiol wrth hyrwyddo safonau ymddygiad uchel yn eu grŵp a mynd i'r afael â materion cyn gynted ag y byddant yn codi. Petai arweinydd grŵp gwleidyddol yn methu ag ymwneud gyda'r ddyletswydd newydd mewn ffordd ystyrlon, gellir bosib ystyried ei bod yn dod ag anfri ar eu swydd , ac yn debygol o fod yn torri'r Cod.

Mae adran 62(3) o Ddeddf 2021 yn diwygio adran 54 o Ddeddf 2000 i ymestyn y swyddogaethau Pwyllgor Safonau i gynnwys monitro cydymffurfiaeth gan arweinwyr gwleidyddol grwpiau sydd â'r ddyletswydd newydd i hyrwyddo a chynnal safonau ymddygiad uchel gan aelodau o eu grŵp. Dylai arweinwyr grwpiau a'r Pwyllgor Safonau gytuno ar ffurf ac amlder adroddiad o bob arweinydd grŵp i'r Pwyllgor, a fyddai wedyn yn ystyried pob adroddiad a Rhoi adborth i arweinwyr y grŵp. Rhaid i'r Pwyllgor Safonau hefyd ddarparu cyngor a hyfforddi neu drefnu i hyfforddi arweinwyr grwpiau ar y ddyletswydd newydd. Ar ddechrau pob Tymor Cyngor dylai hyn ddigwydd o fewn chwe mis i'r etholiad a dylid ei adolygu o leiaf bob blwyddyn. Mae'r canllawiau hefyd yn awgrymu y gallai'r Pwyllgor Safonau gwrdd â grŵp arweinwyr o bryd i'w gilydd i adolygu trefniadau.

Ym Mis Tachwedd 2023, cyfarfu'r Pwyllgor Safonau ag arweinwyr y tri grŵp gwleidyddol ar y Cyngor - Plaid Cymru , Grŵp Annibynwyr a Rhyddfrydwyr/Llafur i gytuno sut y dylid monitro'r ddyletswydd hon a natur ac amlder y wybodaeth y dylid ei chyflwyno i'r Pwyllgor. Dyma bellach yw sail cynnal a monitro'r drefn.

Yn ystod y flwyddyn yma llwyddwyd i gynnal cyfarfod rhwng yr Arweinyddion Grwpiau a’r Swyddog Monitro. mae'r drefn wedi ei chynnal eleni eto. Mae’r berthynas weithio gyda phob Arweinydd yn gadarnhaol a chefnogol . Er bod y sefyllfa ynglŷn â mynychu hyfforddiant yn siomedig gellir bod yn hyderus fod yr

Arweinyddion yn gwerthfawrogi ac wedi cefnogi ymdrechion i gyfarch y mater yma. Mae'r berthynas gadarnhaol yma yn rhoi hyder y gellir adeiladu ymhellach ar fanteision y drefn newydd.

Atodiad 1

RHAGLEN WAITH Y PWYLLGOR SAFONAU 2025-2026

9 Mehefin 2025

- Hunan Asesiad o waith y Pwyllgor yn ystod 2024/25
- Hyfforddiant Cynghorau Cymuned
- Cymeradwyo adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau 2024/25
- Adroddiad ar Ddatgan Buddiannau Personol mewn Cyfarfodydd
- Adroddiad rheolaidd ar honiadau yn erbyn aelodau
- Ystyried penderfyniad yr Ombwdsmon ar gŵyn yn erbyn Cynghorydd Cymuned

3 Tachwedd 2025

- Adroddiad ar y Gofrestr Rhoddion a Lletygarwch
- Adroddiad ar y Drefn Ddatrys Fewnol
- Ystyried Adroddiad Blynyddol yr Ombwdsmon 2024/25
- Cofnodion Fforwm Cenedlaethol Pwyllgorau Safonau
- Adroddiad rheolaidd ar honiadau yn erbyn aelodau

23 Chwefror 2026

- Adroddiad ar Aelodaeth y Pwyllgor Safonau
- Rhaglen Waith Arfaethedig 2026 -2027
- Adroddiad rheolaidd ar honiadau yn erbyn aelodau
- Diwygiadau Egwyddorion a Chod Ymddygiad Aelodau
- Adroddiad ar Gofrestr Rhoddion a Lletygarwch Aelodau

Penderfyniadau gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

Crynodeb o adroddiad a gyhoeddwyd o dan adran 69 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 Rhif Achos: 202501611

Derbyniodd yr Ombwdsmon gŵyn bod Cyn-Aelod ("y Cyn-Aelod") o gyngor cymuned ("y Cyngor") wedi torri'r Cod Ymddygiad ("y Cod"). Honnwyd bod y Cyn-Aelod wedi methu â datgan buddiant mewn cyfarfod o'r Cyngor ym mis Mawrth 2025, ynglŷn â'i chysylltiad ag ysgol ("yr Ysgol") ac elusen ("yr Elusen").

Dechreuodd Swyddfa'r Ombwdsmon ymchwiliad i ystyried paragraffau 11(1) a 12(1) (buddiannau personol a rhagfarnllyd) o'r Cod. Cafwyd gwybodaeth gan y Cyngor a'r Elusen. Darparwyd sylwadau gan y Clerc, yr Achwynydd a'r Cyn-Aelod. Ymddiswyddodd y Cyn-Aelod o'r Cyngor yn ystod yr ymchwiliad.

Canfu'r ymchwiliad fod y Cyngor wedi gwneud rhoddion blynyddol i'r Elusen (a gefnogodd yr Ysgol) yn 2024 a 2025, ac roedd y Cyn-Aelod wedi bod yn weithiwr i'r Ysgol ac yn ymddiriedolwr yr Elusen ar y pryd. Canfuwyd, er bod y Cyn-Aelod wedi datgan diddordeb ynglŷn â'r mater yn 2024, roedd wedi methu â gwneud hynny am yr un mater yn 2025 ac felly, gallai fod wedi torri paragraffau 11(1) a 12(1) o'r Cod. Canfuwyd hefyd, fodd bynnag, nad oedd ei phresenoldeb yn effeithio ar ganlyniad y penderfyniadau a wnaed, ac nid oedd unrhyw dystiolaeth o fudd ariannol uniongyrchol neu arall i'r Cyn-Aelod a dim tystiolaeth o niwed i un arall oherwydd ei bod yn rhan o'r cyfarfodydd.

Canfu'r Ombwdsmon o ystyried y ffeithiau ynghylch y busnes sy'n cael ei ystyried, bod y toriadau yn ymddangos yn dechnegol eu natur. Felly, ar y cyd, gan ystyried natur gyfyngedig y mater, diffyg hyfforddiant neu fwriad, cyngor anghywir ac ymddiswyddiad y Cyn-Aelod, roedd yr Ombwdsmon yn fodlon nad oedd unrhyw doriadau a awgrymwyd yn ddigon difrifol i gyfiawnhau cyfeirio at y Pwyllgor Safonau er budd y cyhoedd.

Canfu'r Ombwdsmon nad oedd angen cymryd unrhyw gamau mewn perthynas â'r materion a ymchwiliwyd.

Penderfyniad a ddyroddwyd o dan baragraff 69(2) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000

Rhif Achos: 202506877

Crynodeb o'r gŵyn

Honnwyd gan aelod o'r cyhoedd ("yr Achwynydd") fod yr Aelod wedi torri'r Cod trwy bostio datganiadau sy'n creu casineb ac ofn ar y cyfryngau cymdeithasol yn ymwneud â mewnfudo.

Sut rydyn ni'n penderfynu a ddylid ymchwilio

Er mwyn penderfynu a ddylid ymchwilio i dorri'r Cod Ymddygiad ("y Cod"), rydym yn cymhwyso prawf 2 gam. Yn gyntaf, rydym yn ystyried a oes tystiolaeth i awgrymu y gallai torri'r Cod fod wedi digwydd. Yn ail, rydym yn ystyried a yw er budd y cyhoedd i ymchwilio i'r materion y cwynwyd amdanynt. Rydym yn ystyried nifer o ffactorau budd y cyhoedd megis:

- difrifoldeb yr ymddygiad honedig
- a yw'r aelod wedi camddefnyddio sefyllfa o ymddiriedaeth neu wedi ceisio ennill, drostynt eu hunain neu eraill, ar draul cyhoeddus
- a oes angen ymchwiliad i gynnal hyder y cyhoedd mewn aelodau etholedig
- a yw ymchwiliad yn gymesur yn yr amgylchiadau neu a fyddai, os caiff ei brofi, atgyfeirio at Bwyllgor Safonau neu Banel Dyfarnu Cymru yn briodol.

Fy Mhenderfyniad

(1) A oes tystiolaeth i awgrymu y gallai fod wedi bod yn torri'r Cod Ymddygiad.

Darparodd yr Achwynydd ddogfennaeth ategol sy'n cynnwys sgrinluniau o 2 bost cyfryngau cymdeithasol a wnaed gan yr Aelod. Mae eu natur a chynnwys yn ymwneud â mewnfudo anghyfreithlon ac maent yn amlwg wedi'u hanelu at y Cyngor a'r Heddlu.

Wrth asesu cwynion yn y Cod, mae angen ystyried natur yr honiadau a wnaed yn erbyn yr Aelod y cwynwyd amdanynt, yng nghyd-destun y dyletswyddau a'r rhwymedigaethau a osodir arnynt o dan y Cod ar gyfer aelodau etholedig/cyfetholedig. Mae'r Cod fel arfer ond yn berthnasol pan fo aelod o gyngor yn cyflawni swyddogaethau fel cynghorydd neu'n ceisio dibynnu mewn rhyw ffordd

ar eu statws fel cynghorydd. Mae hyn yn berthnasol oherwydd, yn seiliedig ar y wybodaeth a gyflwynwyd a chyd-destun y sylwadau a wnaed, mae'n ymddangos bod yr Aelod yn gweithredu mewn rôl swyddogol mewn o leiaf un
o'r postiadau cyfryngau cymdeithasol.

Cydnabyddir bod yr Achwynydd o'r farn bod sylwadau'r Aelod yn creu casineb ac ofn. Fodd bynnag, mae'n ymddangos bod y postiadau yn cynrychioli barn yr Aelod. Nid yw'r sylwadau wedi'u cyfeirio at unigolyn penodol ac yn canolbwyntio'n bennaf ar yr hyn y mae'n credu, y dylai'r Cyngor a'r Heddlu fod yn ei wneud am fewnfudo anghyfreithlon. Mae gan yr Aelod hawl i gynnal a rhannu ei farn, hyd yn oed os nad yw eraill yn cytuno, neu'n wir, yn cael eu tramgwyddo ganddynt.

Mae Erthygl 10 o'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol ("ECHR") (fel y'i hymgorfforwyd yn Neddf Hawliau Dynol 1998) yn ymwneud â rhyddid mynegiant. Mae'n nodi:

"1. Mae gan bawb yr hawl i ryddid mynegiant. Bydd yr hawl hon yn cynnwys rhyddid i gynnal barn ac i dderbyn a rhannu gwybodaeth a syniadau heb ymyrraeth gan awdurdod cyhoeddus a waeth beth fo'u ffiniau.

2. Gall arfer y rhyddid hyn, gan ei fod yn cario dyletswyddau a chyfrifoldebau, fod yn ddarostyngedig i'r fath ffurfioldeb, amodau, cyfyngiadau neu gosbau a ragnodir gan y gyfraith ac sy'n angenrheidiol mewn cymdeithas ddemocrataidd... er mwyn atal anhrefn neu droseddu, er mwyn diogelu iechyd neu foesau, er mwyn diogelu enw da neu hawliau eraill".

Mae Erthygl 10 yn hawl gymwys ac felly gellir cyfyngu ar yr hawl i ryddid mynegiant trwy osod sancsiynau mewn perthynas â darpariaethau a ragnodir gan y gyfraith, fel y rhai a gynhwysir yn y Cod, ar yr amod bod y cyfyngiadau'n angenrheidiol ac yn gymesur ac yn dilyn nod cyfreithlon.

Mae hyn yn golygu, hyd yn oed pe bai torri'r Cod yn cael ei brofi mewn perthynas ag unrhyw beth yr honnir bod yr Aelod wedi'i ddweud, er mwyn cyfiawnhau sancsiynau, byddai angen iddo fod yn ymyrraeth gymesur â hawl yr Aelod i ryddid mynegiant. Mae cyfraith achos ar y mater hwn wedi canfod bod ymyrraeth o'r fath yn debygol o fod yn gymesur dim ond os yw'r iaith a ddefnyddir yn hynod ddifrifol.

Wedi dweud hynny, nid yw hawl Aelod i ryddid mynegiant yn absoliwt a rhaid ei gydbwyso yn erbyn yr angen i amddiffyn hawliau a buddiannau eraill. Nid yw'r egwyddorion cyfreithiol ar y mater hwn yn darparu ffiniau clir ar gyfer yr hyn sy'n dderbyniol a'r hyn nad yw'n dderbyniol, ac mae'n rhaid ystyried pob achos ar ei rinweddau ei hun. Nid yw rhyddid mynegiant yn ddiderfyn a pho waethaf yw'r ymddygiad dan sylw, y mwyaf yw'r cyfiawnhad i gyfyngu ar fynegi gan ddefnyddio darpariaethau'r Cod.

Mae sylwadau'r Aelod yn ymwneud â mater gwleidyddol ac felly mae'n debygol y byddai gan yr Aelod fwy o amddiffyniad o dan Erthygl 10. Yn yr achos hwn mae'n annhebygol y byddai postiadau'r Aelod yn cael eu hystyried yn ddigon difrifol fel y byddai ymchwiliad a/neu sancsiwn yn cael ei ystyried yn ymyrraeth gymesur â hawl yr Aelod i ryddid mynegiant.

Disgwylir safonau ymddygiad uchel gan gynghorwyr lleol yng Nghymru. Rhaid i gynghorwyr gydbwyso eu hawl i ryddid mynegiant gyda'u cyfrifoldebau i gynnal parch ac uniondeb. Rhaid i gynghorwyr drin eraill gyda pharch ac osgoi ymosodiadau personol, aflonyddu neu sylwadau gwahaniaethol. Er bod y sylwadau'r Aelod wedi achosi rhywfaint o bryder i'r Achwynydd, nid yw'r dystiolaeth a ddarperir yn arwydd o ymddygiad gwarthus neu sarhaus a fyddai'n awgrymu torri'r Cod a/neu gyfiawnhau ymyrraeth â hawl yr Aelod i leferydd gwleidyddol ar yr achlysur hwn.

(2) A oes angen ymchwiliad er budd y cyhoedd

Nid yw'r ymddygiad y cwynwyd amdano yn bodloni cam cyntaf y prawf, fel y nodir uchod, felly, nid oes angen ystyried ail gam y prawf.

Canlyniad

Ni ddylid ymchwilio i'r gŵyn.

Penderfyniad a ddyroddwyd o dan baragraff 69(2) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000
Rhif Achos: 202508404

Crynodeb o'r gŵyn

Honnwyd bod yr Aelod yn ystod cyfarfod y Cyngor, wrth drafod diweddariad ar fusnes lleol a'i Bwyllgor Ymddiriedolaeth, wedi gwneud sylwadau camarweiniol a chynhyrfus am Ymddiriedolwr ("yr Achwynydd").

Sut rydyn ni'n penderfynu a ddylid ymchwilio

Er mwyn penderfynu a ddylid ymchwilio i dorri'r Cod Ymddygiad ("y Cod"), rydym yn cymhwyso prawf 2 gam. Yn gyntaf, rydym yn ystyried a oes tystiolaeth i awgrymu y gallai torri'r Cod fod wedi digwydd. Yn ail, rydym yn ystyried a yw er budd y cyhoedd i ymchwilio i'r materion y cwynwyd amdanynt. Rydym yn ystyried nifer o ffactorau budd y cyhoedd megis:

• difrifoldeb yr ymddygiad honedig

• a yw'r aelod wedi camddefnyddio sefyllfa o ymddiriedaeth neu wedi ceisio ennill, drostynt eu hunain neu eraill, ar draul cyhoeddus

• a oes angen ymchwiliad i gynnal hyder y cyhoedd mewn aelodau etholedig

• a yw ymchwiliad yn gymesur yn yr amgylchiadau neu a fyddai, os caiff ei brofi, atgyfeirio at Bwyllgor Safonau neu Banel Dyfarnu Cymru yn briodol.

Fy Mhenderfyniad

(1) A oes tystiolaeth i awgrymu y gallai fod wedi torri'r Cod Ymddygiad

Mae'r Achwynydd yn honni bod y sylwadau a wnaed gan yr Aelod yn ystod cyfarfod y Cyngor ar 10 Rhagfyr 2025 yn gamarweiniol. Yn benodol, cododd yr Achwynydd bryderon bod yr Aelod wedi dweud 'a letter has been sent to [the trustees] explanation the issues in simple terms, that every person would under stand'. Fodd bynnag, barn yr Achwynydd oedd bod y llythyr y cyfeiriodd yr Aelod ato yn dechnegol iawn, cyfreithiol ac yn gofyn am ddehongliad arbenigol. Mynegodd yr Aelod hefyd y farn bod yr Achwynydd wedi costio miloedd o bunnoedd i'r Cyngor mewn ffioedd cyfreithiol. Dywedodd yr Achwynydd fod hyn yn anghywir ac yn faleisus.

Mae gan bawb yr hawl i ryddid mynegiant o dan Erthygl 10 o'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol, sydd wedi'i ymgorffori yng nghyfraith y DU gan Ddeddf Hawliau Dynol 1998. Efallai y bydd yn ddefnyddiol esbonio, wrth weithredu

fel aelod etholedig a mynegi safbwyntiau gwleidyddol neu gynnal busnes gwleidyddol, bod rhyddid mynegiant aelod yn cael ei amddiffyn uwch, yn fwy felly nag aelod cyffredin o'r cyhoedd. Ymhellach, fel gwleidyddion, mae'n debygol y bydd aelodau yn cael eu hamddiffyn hyd yn oed lle gall yr iaith a ddefnyddir ganddynt fod yn ymfflamychol, ar yr amod bod y ffocws ohono yn wleidyddol. Nid yw sylwadau gwleidyddol wedi'u cyfyngu i siambr y Cyngor a gallant gynnwys sylwadau y gall aelodau eu gwneud yn gyffredinol am bolisïau eu hawdurdod neu bolisïau'r llywodraeth. Mae mynegiant gwleidyddol yn ymestyn i bob mater o weinyddiaeth gyhoeddus. Fodd bynnag, nid yw hawl aelod i ryddid mynegiant yn absoliwt ac mae'n rhaid ei gydbwyso yn erbyn yr angen i amddiffyn hawliau a buddiannau eraill. Nid yw'r egwyddorion cyfreithiol ar y mater hwn yn darparu ffiniau clir ar gyfer yr hyn sy'n dderbyniol a'r hyn nad yw'n dderbyniol, ac mae'n rhaid ystyried pob achos ar ei rinweddau ei hun. Nid yw rhyddid mynegiant yn ddiderfyn a pho fwyaf difrifol yw'r ymddygiad dan sylw, y mwyaf yw'r cyfiawnhad i gyfyngu ar fynegi gan ddefnyddio darpariaethau'r Cod.

Nid wyf yn argyhoeddedig bod y sylwadau yn annheg ac wedi niweidio enw da yr Achwynydd, mae'n ymddangos i mi eu bod yn cynrychioli barn yn hytrach na datganiad o ffaith. Rwy'n credu y gellir ystyried sylwadau o'r fath yn rhesymol fel mynegiant gwleidyddol ac felly byddai'n elwa o fwy o ryddid mynegiant.

Gan werthfawrogi bod yr Achwynydd yn anghytuno â'r sylwadau a wnaed, nid ydynt yn ddigon difrifol nac anghymesur fel bod cyfyngiad yn angenrheidiol i amddiffyn hawliau a buddiannau eraill. Mae beirniadaeth ac anghytuno safbwyntiau yn rhan o ddisgwrs ddemocrataidd ac nid yw, ynddo'i hun, yn gyfystyr â methiant i drin rhywun gyda pharch. Mae gan yr Aelod hawl i gael a rhannu ei farn, hyd yn oed os nad yw eraill yn cytuno, neu'n wir, yn cael eu tramgwyddo ganddynt. Nid yw'n anghyffredin i aelodau etholedig ddweud pethau y gall eraill eu hystyried yn anghwrtais neu'n sarhaus, fodd bynnag, nid pwrpas y Cod yw atal rhyddid lleferydd a mynegiant cadarn gwahaniaethau gwleidyddol. Dywedodd yr Achwynydd ei fod o'r farn bod sylw'r Aelod yn ddifrïol, fodd bynnag, mae hyn yn fater cyfreithiol a byddai angen i'r Achwynydd ofyn am gyngor cyfreithiol ynghylch honiadau o ddifrïo.

Nid yw tystiolaeth wedi'i darparu i gadarnhau'r gŵyn, ac ni fydd yr Ombwdsmon yn ymchwilio oni bai bod tystiolaeth weddol gryf i awgrymu y gallai'r aelod dan sylw fod wedi torri'r Cod.

(2) A oes angen ymchwiliad er budd y cyhoedd

Nid yw'r ymddygiad y cwynwyd amdano yn bodloni cam cyntaf y prawf, fel y nodir uchod, felly, nid oes angen ystyried ail gam y prawf.

Canlyniad

Ni ddylid ymchwilio i'r gŵyn.

Cwyn 202407933

Bod aelod o gyngor tref wedi gwneud adroddiad ffug i'r Heddlu am yr Achwynydd.

Penderfyniad

Peidio ag ymchwilio. Nid oedd yr aelod yn gweithredu fel aelod ar y pryd. Ystyriwyd ymhellach a allai fod wedi dwyn anfri. Daeth yr heddlu i'r casgliad bod tystiolaeth annigonol ac nad oeddent am fynd ar drywydd y mater. Nid oedd unrhyw awgrym na chasgliad felly bod yr adroddiad a wnaed yn ffug neu'n wastraff amser yr Heddlu.

Cwyn 202408934

Bod aelod o gyngor tref wedi ffugio cofnodion yn sgil ei chyflogaeth. Honnwyd hefyd ei bod wedi methu a datgan buddiant pan drafodwyd ariannu cynllun lleol.

Penderfyniad

Peidio ag ymchwilio. Nid oedd yr aelod yn gweithredu yn rhinwedd ei swyddogaeth fel aelod ac nid oedd tystiolaeth wedi ei gyflwyno i awgrymu bod yr ymddygiad honedig, oedd heb ei brofi, wedi dwyn anfri ar y cyngor. Ni chyflwynwyd tystiolaeth chwaith i gefnogi'r honiad bod yr aelod wedi methu datgelu buddiant.

Cwyn 202409315

Cwyn gan aelod o''r cyhoedd, bod aelod o gyngor tref wedi ymddwyn mewn modd ymosodol mewn cyfarfod gyda staff busnes lleol ac hefyd wedi methu datgelu bod gan aelod arall fuddiant personol mewn cysylltiad â'r busnes yng nghyfarfod blynyddol y cyngor. Hefyd honnwyd ei fod, mewn cyfarfod gwahanol, wedi gwneud cwynion blinderus i HMRC am y cwmni. Yn olaf honnwyd bod yr aelod wedi bod yn gweiddi a rhegi ar glerc y cyngor.

Penderfyniad

Peidio ag ymchwilio. Ni chyflwynwyd tystiolaeth ddigonol i gefnogi'r honiadau.

Cwyn 202409316

Bod aelod o gyngor tref yn ceisio niweidio cwmni lleol drwy gamddefnyddio ei swydd fel cynghorydd. Honnodd yr Achwynydd fod yr Aelod wedi aflonyddu ar staff ac wedi ceisio eu cael i adael eu swyddi. Honnwyd hefyd fod yr Aelod wedi gwneud cwynion maleisus a blinderus am y cwmni i Adnoddau Naturiol Cymru a'i fod wedi rhoi adroddiadau negyddol am y busnes yng nghyfarfodydd y Cyngor, tra'n methu ag adrodd ar newyddion cadarnhaol.

Penderfyniad

Dim ymchwiliad. Ni chyflwynwyd tystiolaeth i gefnogi'r gŵyn, ac ni fydd yr Ombwdsmon yn ymchwilio oni bai bod tystiolaeth weddol gref i awgrymu y gallai'r aelod dan sylw fod wedi torri'r Cod. Cyfrifoldeb yr Achwynydd yw darparu tystiolaeth uniongyrchol i gefnogi eu cwyn.

Cwyn 202307896 a 202310159

Bod cyn-aelod o gyngor tref wedi methu â datgan buddiant mewn perthynas â chyfres o gyfarfodydd cyngor a oedd yn ystyried Ymddiriedolaeth

Penderfyniad

Canfu'r ymchwiliad nad oedd y Cyn-Aelod wedi datgan buddiant oedd yn rhagfarnu mewn perthynas â nifer o gyfarfodydd y Cyngor ac wedi cymryd rhan a phleidleisio mewn trafodaethau. Canfu'r ymchwiliad, fodd bynnag, fod ffactorau yn lliniaru'r sefyllfa oherwydd cymhlethdodau'r sefyllfa. Yn arwyddocaol, roedd yr Aelod wedi cael ei benodi gan ei gyd-gynghorwyr i weithredu fel cynrychiolydd y Cyngor i'r Ymddiriedolaeth ac wedi gwneud hynny am nifer o flynyddoedd heb godi unrhyw bryderon. Ymddiswyddodd y Cyn-Aelod yn ystod yr ymchwiliad.

Wrth bwyso'r ffactorau hyn, roedd yr Ombwdsmon o'r farn nad fyddai cyfeirio'r mater yn gymesur. Fodd bynnag, nododd y byddai'r penderfyniad yn cael ei gofnodi ac os bydd y Cyn-Aelod yn dychwelyd i'w swydd, bydd yn cael ei ystyried mewn unrhyw achosion yn y dyfodol y gall yr Ombwdsmon eu hystyried, pe bai cwynion yn cael eu derbyn yn y dyfodol.

Cwyn 202310160

Bod aelod o gyngor tref wedi methu â datgan buddiant mewn perthynas â chyfres o gyfarfodydd cyngor a oedd yn ystyried Ymddiriedolaeth.

Penderfyniad

Canfu'r ymchwiliad nad oedd yr Aelod wedi datgan buddiant ac wedi cymryd rhan mewn trafodaethau a phleidleisio mewn materion yr oedd ganddi ddiddordeb oedd yn rhagfarnu. Roedd yr Ombwdsmon o'r farn bod yr Aelod wedi dangos edifeirwch os oedd hi'n anghywir i beidio â datgan diddordeb a bod hyn yn dangos bod yr aelod wedi myfyrio ar y mater ac wedi dysgu. Roedd yr Ombwdsmon o'r farn, na fyddai cyfeirio'r mater yn gymesur. Fodd bynnag, roedd yr Ombwdsmon o'r farn y dylai'r Aelod ymgymryd â hyfforddiant ar y Cod gan roi sylw arbennig i fuddiannau personol a rhagfarnllyd. Argymhellodd yr Ombwdsmon fod yr Aelod yn ymgymryd â hyfforddiant o'r fath o fewn 3 mis.

Cwynion 202501037 & 202501067

Honnwyd bod yr Aelod wedi methu â datgan buddiant yn briodol mewn perthynas â'i chysylltiad ag is-gwmni i Ymddiriedolaeth. Honnwyd hefyd mai'r Aelod yw Cadeirydd yr Ymddiriedolaeth a'i bod wedi cymryd ran mewn pleidlais i benodi ei hun yn Gyfarwyddwr. Honnwyd hefyd bod yr Aelod, ar sawl achlysur, wedi camddefnyddio ei safle ar yr Ymddiriedolaeth i ymyrryd â dyletswyddau'r Achwynydd a dyletswyddau cyngor tref arall i graffu ar gyfrifon yr is-gwmni.

Penderfyniad

Cadarnhaodd yr Aelod ei bod wedi cael ei phenodi i'r Ymddiriedolaeth fel aelod o'r cyhoedd, nad oedd ei phenodiad fel Ymddiriedolwr yn gysylltiedig â'i rolau fel Cynghorydd, ac nad yw erioed wedi cyfeirio at ei swydd fel Cynghorydd mewn cyfathrebu nac yn ei rôl fel Ymddiriedolwr. Mae'n ymddangos bod yr Aelod felly yn gweithredu yn ei rhinwedd bersonol a phreifat.

Nid oedd unrhyw dystiolaeth wedi'i chyflwyno i awgrymu bod yr Aelod wedi camddefnyddio ei sefyllfa.

Cwyn 202502340

Honnwyd bod yr Aelod wedi torri'r Cod Ymddygiad ("y Cod") trwy:

• Fethu â datgan buddiant yn ystod cyfarfodydd y Cyngor a darparu gwybodaeth ffug a chamarweiniol am fuddiant honedig yn ystod cyfarfod y Cyngor

• Methu â darparu ymateb i 6 cwestiwn a ddarparwyd gan yr Achwynydd.

• Sylwadau ar y cyfryngau cymdeithasol.

Penderfyniad

Cyflwynwyd tystiolaeth annigonol mewn perthynas â methiant honedig yr Aelod i ddatgan buddiant yn briodol, ac nid oedd yr honiad wedi'i gefnogi. Ni fydd yr Ombwdsmon yn ymchwilio oni bai bod tystiolaeth weddol gref y gallai'r aelod dan sylw fod wedi torri'r Cod. Yn ogystal, roedd y Cyn-Aelod wedi ymddiswyddo o'r Cyngor ac yn unol â hynny, nid oedd yr Ombwdsmon o'r farn y byddai unrhyw ymchwiliad yn gymesur er budd y cyhoedd.

Amlinellodd y Clerc, yn ei gohebiaeth i'r Achwynydd, fod aelodau'r Cyngor yn teimlo bod yr ohebiaeth wedi cael ei thrafod yn ystod cyfarfodydd y Cyngor. Wedi dweud hynny, nid yw'r methiant i ymateb i gwestiynau yn ddigon difrifol i fod gyfystyr â thorri'r Cod. Efallai y bydd y methiant honedig i ymateb yn cael ei ystyried yn anghwrtais, ond nid oedd yr Ombwdsmon wedi'i argyhoeddi bod ymddygiad o'r fath mor ddifrifol fel ei fod gyfystyr â thorri'r Cod neu i warantu ymchwiliad er budd y cyhoedd.

Roedd y sylwadau ar y cyfryngau cymdeithasol wedi'u dyddio ar ôl ymddiswyddiad y Cyn-Aelod ac felly ni chawsant eu gwneud ar adeg pan oedd y Cyn-Aelod yn gynghorydd. Yn unol â hynny, roeddynt y tu allan i gwmpas y Cod.

Cwyn 202502339

Honnwyd bod yr Aelod wedi torri'r Cod Ymddygiad trwy:

• Methu â datgan buddiant yn ystod cyfarfodydd y Cyngor a darparu gwybodaeth ffug a chamarweiniol am y buddiant honedig yn ystod cyfarfod y Cyngor.

• Methu â darparu ymateb i 6 cwestiwn a ddarparwyd gan yr Achwynydd.
• Recordio cyfarfod o'r Cyngor yn gyfrinachol a heb ganiatâd.
• Postio sylwadau ar gyfryngau cymdeithasol

Penderfyniad

Nid oedd unrhyw dystiolaeth wedi'i darparu i ddangos bod yr Aelod wedi datgelu gwybodaeth mewn perthynas â'r mater dan sylw ac ni fydd yr Ombwdsmon yn ymchwilio oni bai bod tystiolaeth weddol gref y gallai'r Aelod fod wedi torri'r Cod.

Mae sgrîn luniau a ddarparwyd yn dangos bod yr Aelod wedi rhyngweithio ar y cyfryngau cymdeithasol gyda'r Aelod o'r Cyhoedd a'i gŵr. Cadarnhaodd yr Aelod ei fod yn byw mewn pentref bach lle mae pawb yn adnabod ei gilydd. Heb wybodaeth ynglŷn ag agosatrwydd y cyfeillgarwch, ni allai'r Ombwdsmon benderfynu'n gadarn a oes tystiolaeth sy'n awgrymu torri'r Cod gan yr Aelod. Ar ben hynny, er bod yr Aelod o'r Cyhoedd wedi'i ddogfennu fel un a siaradodd yn ystod cyfarfod y Cyngor, nid oedd unrhyw dystiolaeth bod yr Aelod wedi cymryd rhan mewn unrhyw bleidlais neu drafodaeth

Amlinellodd y Clerc, yn ei gohebiaeth i'r Achwynydd, fod aelodau'r Cyngor yn teimlo bod yr ohebiaeth wedi cael ei thrafod yn ystod cyfarfodydd y Cyngor. Wedi dweud hynny, nid yw'r methiant i ymateb i gwestiynau yn ddigon difrifol i fod gyfystyr â thorri'r Cod. Efallai y bydd y methiant honedig i ymateb yn cael ei ystyried yn anghwrtais, ond nid oedd yr Ombwdsmon wedi'i argyhoeddi bod ymddygiad o'r fath gyfystyr â thorri'r Cod neu yn gwarantu ymchwiliad er budd y cyhoedd. Mae unrhyw gytundeb neu anghytundeb â'r ffordd y mae'r Aelod yn delio â materion lleol yn fater i'r etholwyr lleol ei benderfynu drwy'r broses ddemocrataidd.

Mae cofnodion cyfarfod y Cyngor yn dangos bod y mater o recordio wedi'i drafod gan y Cyngor Llawn a chytunwyd na fyddai'r Aelod yn recordio cyfarfodydd o hyn ymlaen heb ganiatâd y Cyngor cyfan ac y byddent yn "dechrau o'r newydd gyda llechen lân". O ystyried y cofnodion sy'n dangos bod y mater wedi'i ddwyn i sylw'r

Aelod ac o ystyried bod y mater wedi ei drin a'i ddatrys gan y Cyngor, ni chafodd yr Ombwdsmon ei argyhoeddi y byddai ymchwiliad yn gymesur neu er budd y cyhoedd. Ni chafodd yr Ombwdsmon ei argyhoeddi bod digwyddiad ynysig sydd wedi cael sylw gan y Cyngor yn cynrychioli ymddygiad digon difrifol i fod yn awgrymu torri'r Cod gan yr Aelod.

Gwnaed y sylwadau gan yr Aelod ar Facebook gan ddefnyddio ei enw personol ac ni allai'r Ombwdsmon weld bod unrhyw gyfeiriad at ei rôl fel aelod etholedig nac at y Cyngor.

Ni chafodd yr Ombwdsmon ei argyhoeddi bod sylw'r Aelod yn awgrymu ymddygiad fyddai'n dwyn anfri o dan y Cod, yn enwedig o ystyried hawl yr Aelod i ryddid mynegiant. O dan Erthygl 10 o'r Confensiwn Hawliau Dynol Ewropeaidd, mae gan bawb yr hawl i ryddid mynegiant. Er y gallai post yr Aelod ar y cyfryngau cymdeithasol a'r sylw cysylltiedig fod wedi bod yn ddi-chwaeth ac efallai wedi achosi tramgwydd i'r Achwynydd, nid oedd yr Ombwdsmon wedi'i argyhoeddi bod sylwadau'r Aelod yn ddigon sarhaus neu warthus i awgrymu torri'r Cod

CYFARFOD	Pwyllgor Safonau
DYDDIAD	8 Mehefin 2026
TEITL	Polisi a Gweithdrefn Canu'r Gloch i Aelodau
AWDUR	Iwan Evans – Swyddog Monitro
AELOD CABINET	Cyng. Llio Owen

1. Pam fod angen ei graffu?

Er mwyn sicrhau bod y Polisi a Gweithdrefn Canu'r Gloch ar gyfer Aelodau Etholedig yn cael ei ystyried yn drylwyr a'i osod ar sylfaen gadarn cyn ei fabwysiadu yng nghyfarfod y Cyngor fel ychwanegiad i'r cyfansoddiad.

2. Beth yn union sydd angen ei graffu?

Polisi a Gweithdrefn Canu'r Gloch i Aelodau

3. Cefndir / Cyd-destun cyflwyno'r Polisi a Gweithdrefn newydd

3.1 Ar yr 20fed o Ionawr 2026 bu i'r Cabinet fabwysiadu Polisi Canu'r Gloch newydd ar gyfer staff . Adroddwyd ar y Polisi drwy addasiad Cyfansoddiad i'r Cyngor Llawn ar 5ed o Fawrth 2026. Mae'r polisi hwnnw yn benodol ar gyfer staff cyflogedig y Cyngor ac eraill mewn sefyllfa gyflogaeth/ gwirfoddoli ac yn deillio o'r *Public Interest Disclosure Act 1998* ac felly nid yw'n berthnasol ar gyfer Aelodau Etholedig.

3.2 Felly, cydnabuwyd ar y pryd fod angen ystyried polisi fyddai yn galluogi i Aelodau Etholedig hefyd gyflwyno yn gyfrinachol pryderon o'r un natur a'r hyn a gynhwysir mewn Polisi Canu'r Gloch arferol h.y. materion allai fod yn droseddol, yn gamymarfer sylweddol neu'n ymddygiad amhriodol difrifol, boed hynny gan Aelod neu swyddog. Fodd bynnag rhaid hefyd amlygu fod y drefn Canu'r Gloch ar gyfer staff yn seiliedig ar ddeddfwriaeth cyflogaeth. Mae'n creu fframwaith o hawliau, gwarchodaeth a chanlyniadau cyfreithiol nad ydynt yn cael eu hadlewyrchu yn y gyd berthynas rhwng aelodau etholedig a'r Cyngor.

3.3 Wrth lunio Polisi o'r math yma mae'n rhaid cydnabod fod aelodau yn dod i gyswllt a'r Cyngor am sawl rheswm. Gall hyn fod yn codi pryder ar ran etholwyr, cwyno am drefniadau Adran neu wasanaeth neu ddatgan anfodlonrwydd am ansawdd gwaith tîm penodol . Mae hyn yn ran o waith beunyddiol y Cyngor ac ymdrinnir a hwy dan ystod o drefniadau a Protocolau. Mae'r rhain yn faterion na fyddai yn rhan arferol o ymwneud staff a'i cyflogwr neu gontractwyr. Ymdrinnir a hwy drwy drefniadau arferol y Cyngor . Nid dyna sydd dan sylw yma ond codi materion sydd o bryder fwy dwys a difrifol .

3.4 Mae angen hefyd amlinellu yr hyn sydd yn y Cod Ymddygiad Aelodau a'r gofynion sydd ar aelodau i adrodd ar faterion penodol . Felly, mae'n ofyn dan y Cod i aelodau adrodd i'r

Swyddog Monitro os ydynt o'r farn fod aelod wedi torri y Cod Ymddygiad. Nid yw hyn yn ddewisol a gall fod gofyn i aelod gyfeirio y mater i'r Ombwdsman. Yn ogystal mae darpariaeth bellach o fewn y Cod Ymddygiad sydd gosod gofyn cyfreithiol ar aelodau sydd yn canfod ymddygiad troseddol yng ngwaith y Cyngor adrodd unai i'r Cyngor drwy drefn adrodd cyfrinachol neu'r asiantaeth gorfodi berthnasol. Pwysleisir hefyd fod ymddygiad troseddol sydd o fewn cwmpawd hyn yn gallu cynnwys ystod o faterion all fod yn droseddol. Er enghraifft, troseddau anonestrwydd, iechyd a diogelwch a materion megis ymosodiadau. Eithrir materion Diogelu oherwydd fod cyfundrefn benodol ar gyfer adrodd ar faterion o'r fath fyddai yn cyfarch y dyletswydd dan y Cod.

Fodd bynnag, tu hwnt i hyn mae achosion lle mae yn briodol i Aelodau dderbyn sicrwydd o gyfrinachedd wrth amlygu camymddwyn difrifol penodol.

3.5 Mae mabwysiadu'r polisi hwn yn gam hollbwysig i gryfhau diwylliant o dryloywder ac atebolrwydd, ac mae wedi'i nodi'n gyson fel blaenoriaeth uchel yn dilyn cyhoeddi yr Adroddiad Adolygiad Ymarfer Plant: Cyfiawnder Drwy Ein Dewrder. Mae cefnogaeth gan y Bwrdd Ymateb hefyd i'w fabwysiadu, gan adlewyrchu consensws cryf ar draws y sefydliad ynghylch a'i bwrpas a'i werth.

4. Trefniadau eraill ar gyfer gwahanol fathau o bryderon

4.1 Yn ogystal â'r Polisi a Gweithdrefn Datgelu Pryderon (Canu'r Gloch) hwn, mae nifer o lwybrau clir eraill yn bodoli eisoes gan y Cyngor ar gyfer adrodd pryderon o wahanol fathau (e.e. diogelu, twyll, neu faterion cod ymddygiad Aelodau a Swyddogion). Fodd bynnag, mewn rhai amgylchiadau mae'n hanfodol gallu gwarchod cyfrinachedd y sawl sy'n gwneud yr honiad, yn enwedig er mwyn annog hyder i godi pryderon, a sicrhau bod gwybodaeth sensitif yn cael ei drin yn briodol.

4.2 Er mwyn cefnogi Aelodau ac i sicrhau cysondeb, mae Atodiad 2 yn rhoi trosolwg defnyddiol o'r gwahanol lwybrau ar gyfer ymholiadau, cwynion neu ddatgelu pryderon. Mae'r trosolwg cryno hwn yn ymgais i grisialu'r gwahanol lwybrau mewn un lle defnyddiol i Aelodau a bydd yn cael ei gynnwys yn y Llawlyfr Aelodau yn y dyfodol. Bydd hefyd yn sail i hyfforddiant anwytho Aelodau newydd yn dilyn Etholiad Llywodraeth leol 2027.

4.3 Gweler isod hefyd linc i ddogfen lawn pob un o'r prosesau a amlygir ar y trosolwg yn Atodiad 2:

Math o 'Bryder / Ymholiad'	**Dogfen berthnasol:**
Datgelu Ymddygiad / Pryderon Difrifol	Y Cyfansoddiad (i'w adolygu ar ôl cyfarfod y Cyngor 02/07/2026)
Diogelu	Polisi-Diogelu-Ionawr-2025-Cymraeg.pdf

Cwyn am ymddygiad Aelod arall	Adran-18---Cod-ymddygiad-aelodau.pdf
Twyll	Strategaeth Gwrth-dwyll: Atodiad 1 - Strategaeth.pdf
Cwyn am Swyddog / Prif Swyddog	Protocol ar gysylltiadau Aelodau / Swyddogion Adran-21---Protocol-ar-gyfer-cysylltiadau-aelodau-a-swyddogion.pdf
Cwyn am Wasanaeth ar ran etholwyr	Polisi Cwynion: Polisi Pryderon a Chwynion Cyngor Gwynedd
Cais am wasanaeth ar ran etholwyr	Protocol ar gysylltiadau Aelodau / Swyddogion Adran-21---Protocol-ar-gyfer-cysylltiadau-aelodau-a-swyddogion.pdf
Ymholiad cyffredinol / cais am wybodaeth am wasanaethau'r cyngor	Galw Gwynedd neu gysylltu yn uniongyrchol â'r gwasanaeth neu wybodaeth ar y wefan Adran-21---Protocol-ar-gyfer-cysylltiadau-aelodau-a-swyddogion.pdf

5. Ymgysylltu

5.1 Wrth lunio'r polisi, cafwyd trafodaethau a mewnbwn gan y Grŵp Tasg Ymholiadau Aelodau oedd eisoes wedi trafod y drefn hon wrth edrych ar gyswllt cyffredinol Aelodau a Swyddogion. Ymgysylltwyd hefyd gyda'r holl Aelodau ac aac adroddir ar lafar ar unrhyw sylwadau a dderbynnir cyn y cyfarfod

5.2 Yn ogystal, ymgynghorwyd hefyd gyda Sefydliad *Protect* sydd yn gorff elusennol sydd yn arbenigo mewn materion canu'r gloch dan y Deddf i adnabod cyfleon i fanteisio ar eu cefnogaeth. Derbyniwyd adborth cadarnhaol o'r Polisi ar y cyfan ond gyda awgrymiadau ar gyfer addasu a chryfhau ambell agwedd. Mae'r newidiadau yma wedi eu nodi ac wedi eu tanlinellu yn yr atodiad. Yr unig agwedd ble ystyriwyd nad oedd cyfiawnhad addasu oedd o amgylch darparu y rhestr o darddiad posib ymddygiadau fyddai yn berthnasol i'r PolisI . Mae'r rhestr yma wedi ei chynnwys yn rhannol oherwydd gofynion penodol y Cod Ymddygiad ac hefyd i roi cyd destun. Fodd bynnag mabwysiadwyd yr awgrym i ymestyn y rhestr i gynnwys ymddygiadau gan y cyhoedd a busnesau fel tarddiad pryderon yn y drafft 5.3

6. Camau Nesaf

Yn dilyn derbyn sylwadau'r Pwyllgor Craffu bydd cais i'r Cyngor Llawn gefnogi ychwanegu'r Polisi i Gyfansoddiad y Cyngor, a hynny ar 2il o Orffennaf 2026.

Gwybodaeth Cefndir

Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi 19 Ionawr 2026 Rhaglen ar gyfer Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi ar Dydd Llun, 19eg Ionawr, 2026, 10.30 y.b.

Cabinet 20 Ionawr 2026 Rhaglen ar gyfer Y Cabinet ar Dydd Mawrth, 20fed Ionawr, 2026, 1.00 y.h.

Cyngor Llawn 5 Chwefror 2026 Rhaglen ar gyfer Y Cyngor ar Dydd Iau, 5ed Chwefror, 2026, 1.30 y.h.

Cyngor Llawn 5 Mawrth 2026 Rhaglen ar gyfer Y Cyngor ar Dydd Iau, 5ed Mawrth, 2026, 1.30 y.h.

Atodiadau

Atodiad 1 – Polisi Adrodd Cyfrinachol (Canu'r Gloch) Aelodau (drafft)

Atodiad 2 – Trosolwg Llwybrau Adrodd ar bryderon i Aelodau

Polisi Adrodd Cyfrinachol (“Canu’r Gloch”) Aelodau

1 Cyflwyniad

1.1 Mae Cyngor Gwynedd fel sefydliad, yr Aelodau a’r Swyddogion sy’n gwasanaethu’r Cyngor, wedi ymrwymo i’r safonau uchaf o onestrwydd, priodoldeb ac atebolrwydd ym mhob agwedd o swyddogaethau y Cyngor.

1.2 Mae’r Cyngor wedi mabwysiadu Cod Ymddygiad Aelodau a Chod Ymddygiad Staff ac wedi ymrwymo i gynnal yr ymddygiadau hyn ym mhob agwedd o’i waith. (Yn y ddogfen hon mae cyfeiriad at “Aelod” neu “Aelodau” yn golygu unrhyw un sydd ymrwymedig I'r Cod Ymddygiad Aelodau neu unigolion eraill sydd wedi eu cyfethol gan y Cyngor i unrhyw bwyllgor neu gorff arall)

1.3 Mae’r Cyngor wedi mabwysiadu Polisi Canu’r Gloch i staff yn unol â darpariaeth y Public Interest Disclosures Act 1998.

1.4 Mae’r ddogfen hon yn adeiladu ar hynny gyda gweithdrefn adrodd gyfrinachol y Cyngor er mwyn rhoi llwybr clir i Aelodau allu adrodd ar faterion allai fod yn droseddol, yn gamymarfer sylweddol neu’n ymddygiad amhriodol difrifol. Mae wedi ei gynllunio i ddarparu arweiniad eglur i unrhyw aelod all fod a pryderon . Mae Chwythu’r Chwiban yn cynorthwyo i amddiffyn gwasanaethau ac rydym am glywed am urnhwy bryderon sydd gennych fel bod modd gweithredu i’w datrys

1.5 Mae pharagraff 18.3.6 (B) o'r Cod Ymddygiad ar gyfer Aelodau yn nodi fod rhaid iddynt:-

> " adrodd pa un ai drwy weithdrefn adrodd gyfrinachol eich awdurdod neu'n uniongyrchol i'r awdurdod priodol, am unrhyw ymddygiad gan aelod arall neu unrhyw un sy'n gweithio i'ch awdurdod neu ar ei ran ac y mae'n rhesymol i chi gredu ei fod yn golygu neu'n debygol o olygu ymddygiad troseddol (nad yw, at ddibenion y paragraff hwn, yn cynnwys tramgwyddau neu ymddygiad y gellid eu cosbi trwy gosb benodedig)."

1.6 Pwrpas y weithdrefn hon yw darparu’r weithdrefn adrodd gyfrinachol y cyfeirir ato uchod a rhoi eglurder i Aelodau ar y broses ar gyfer codi pryderon o'r fath o fewn y Cyngor.

2 Cwmpas y weithdrefn hon

2.1 Mae’r weithdrefn hon yn berthnasol i bob Aelod

2.2 Mae'r weithdrefn hon yn berthnasol i bryderon ynghylch ymddygiad gan y mathau canlynol o unigolion (rhestr ddim yn gynhwysfawr):-

(i) Aelodau o’r Cyngor;

(ii) Swyddogion y Cyngor;
(iii) Gweithwyr asiantaeth, ymgynghorwyr a chontractwyr sy'n cael eu cyflogi gan y Cyngor;
(iv) Gwirfoddolwyr sy'n cymryd rhan yn y broses o ddarparu gwasanaethau gan y Cyngor.
(v) Aelodau o'r cyhoedd a busnesau yn eu cysywllt a'r Cyngor.

2.3 Mae gan y Cyngor sawl proses llwybr arall sy'n galluogi i Aelodau gyflwyno pryderon dydd i ddydd am berfformiad, polisi, penderfyniadau ayb ac nid pwrpas y Weithdrefn hon yw disodli y prosesau hyn. Er mwyn osgoi unrhyw amryfusedd mae'r Weithdrefn benodol hon yn berthnasol ar gyfer:

(i) Materion allai fod o natur troseddol
(ii) Camymarfer sylweddol
(iii) Ymddygiadau amhriodol difrifol
(iv) Ymddygiadau anghyfreithlon

3 Materion nad yw'r Weithdrefn hon yn gymwys iddynt

Ni fydd y weithdrefn hon yn gyffredinol yn berthnasol yn yr achosion canlynol gan eu bod neu wedi u hymchwilio neu fod cyfundrefnau eraill ar gyfer codi pryderon a dylid dilyn y trefniadau yma:-

(i)Materion sy'n destun ymchwiliad cyfredol neu gaeedig ; (naill ai'n fewnol neu'n allanol);
(ii)Cwynion sy'n deillio o dorri'r Protocol ar Gysylltiadau Aelod/Swyddogion;
(iii) Honiadau fod aelod wedi tramgwyddo Cod Ymddygiad Aelodau.
(iii)Pryderon am ddiogelwch a / neu les person (plentyn neu oedolyn) y dylid eu cyfeirio yn unol a'r Polisi Diogelu Corfforaethol ;

4 Cyfrinachedd

4.1 Mae adroddiadau neu atgyfeiriadau a wneir o dan y weithdrefn hon yn cael eu trin gan y Cyngor fel rhai a wneir yn gyfrinachol ac yn gyffredinol ni fyddant yn cael eu gwneud yn gyhoeddus (nac yn cael eu cyfathrebu i Aelodau neu swyddogion eraill) oni bai: ei fod yn ofynnol yn ôl y gyfraith, yn ofynnol oherwydd gweithdrefnau ymdrin ac ymchwilio honiadau neu, mewn amgylchiadau lle mae hyn yn angenrheidiol, megis darparu tystiolaeth neu wneud cwyn i'r awdurdod ymchwilio priodol. Trafodir hyn gyda'r Aelod ar bob achlysur,

4.2 Bydd disgwyl i Aelod sy'n gwneud adroddiad o dan y weithdrefn hon gadw ei adroddiad yn gyfrinachol a bydd yn sicrhau nad yw unrhyw ymchwiliad yn cael ei rwystro gan ddatgelu'r adroddiad neu'r gŵyn y maent wedi'i wneud.

5 Adrodd Pryderon

5.1 Dylid rhoi gwybod am weithgarwch y mae'r weithdrefn hon yn berthnasol iddo i Swyddog Monitro'r Cyngor a fydd yn penderfynu sut i fynd â'r mater ymhellach ac yn dod i gasgliad os yw'r mater dan sylw yn briodol ar gyfer y weithdrefn hon neu ar gyfer proses neu weithdrefn gydnabyddedig arall.

5.2 Os yw'r pryder yn ymwneud a thwyll neu lygredd yna bydd y Swyddog Monitro yn cyfeirio y mater i'r Rheolwr Archwilio Mewnol yn y lle cyntaf

5.3 Gellir gwneud adroddiadau ar lafar neu'n ysgrifenedig. Rhaid marcio adroddiadau ysgrifenedig yn glir yn GYFRINACHOL. Gellir defnyddio e-bost y Cyngor neu e-bost personol i godi pryder.

5.4 Petai gwrthdrawiad buddiannau gan y Swyddog Monitro dylid cyfeirio y mater at y Prif Weithredwr

5.5 Os oes gwrthdrawiad buddiannau gan y Prif Weithredwr a'r Swyddog Monitro, yna dylid cyfeirio'r mater at y Pennaeth Gwasanaethau Corfforaethol.

5.6 Mewn achos eithriadol lle bod buddiant gan y Swyddog Monitro, y Prif Weithredwr a'r Pennaeth gwasanaethau Corfforaethol, gellir cyfeirio'r mater i sylw Swyddfa Archwilio Cymru yn y lle cyntaf.

5.7 Yn ddibynnol ar amgylchiadau'r achos dan sylw, bydd modd i'r Swyddog Monitro (neu yn achos 5.4,5.5 a 5.6 y swyddog perthnasol) drefnu i ymchwiliad ddigwydd yn fewnol neu gyfeirio y mater i gorff neu ymchwilydd annibynnol yn ôl y gofynion priodoldeb arferol. Gall hefyd gynghori Aelod mewn achosion perthnasol i gyfeirio y mater yn allanol e.e. i sylw yr Heddlu neu yr Ombwdsman Gwasanaethau Cyhoeddus.

5.8 Cydnabyddir y gall codi pryderon ynghylch camymddwyn difrifol fod yn gam anodd i Aelodau, a bydd unrhyw un sy'n defnyddio'r polisi hwn fod â mynediad at gymorth a chyngor annibynnol drwy wasanaethau Medra a Protect, cyn, yn ystod, neu ar ôl gwneud datgeliad.

6 Camau gweithredu yn dilyn derbyn adroddiad gan aelod

6.1 Unwaith y bydd y Swyddog Monitro neu swyddog arall wedi derbyn adroddiad gan Aelod o dan y weithdrefn hon, bydd yn ystyried y mater ac yn penderfynu pa gamau pellach sydd eu hangen, os o gwbl. Gall hyn gynnwys ymchwiliad gan swyddog priodol fel Tîm Archwilio'r Cyngor neu Dîm Iechyd a Diogelwch. Byddent yn cydnabod derbyn ac yn gwneud cyswllt cychwynnol gyda'r Aelod dim hwyrach na 7 diwnrod gwaith o ddyddiad y cyfeiriad.

6.2 Fel arall, bydd y Swyddog Monitro yn dod i benderfyniad os yw'r mater yn gofyn am gyfeiriad Heddlu neu Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru neu gorff arall, rheoleiddiwr neu asiantaeth gorfodi. Gall drefnu cyfeiriad ffurfiol neu gyfarwyddo'r aelod i gyfeirio'r mater.

6.3 Ble yn briodol bydd y Swyddog Monitro yn rhoi gwybod i'r Aelod sy'n adrodd am ganlyniad unrhyw ymchwiliad. Fodd bynnag, efallai na fydd hyn yn bosibl ym mhob achos. Yn dibynnu ar natur y mater sy'n achosi'r pryder, efallai y bydd angen i unrhyw fanylion pellach o'r ymchwiliad aros yn gyfrinachol ac felly bydd yn cael ei atal rhag roi gwybod i'r Aelod sy'n adrodd . Neu gall fod yn nwylo corff gorfodi neu reoleiddiwr allanol . Esbonnir hyn i'r Aelod hyd y gellir yn briodol gwneud.

7. Erledigaeth

7.1 Petai unrhyw Aelod yn teimlo eu bod wedi cael eu trin yn wael gan aelod o staff oherwydd gwneud datgeliad, rhowch wybod i'r Swyddog Monitro neu unrhyw un arall o'r swyddogion rhestredig. Gall hyn gynnwys triniaeth negyddol fel sylwadau negyddol, anwybyddu neu ddileu gwaith, a gwrthod cydweithredu ag Aelod oherwydd eu bod wedi codi pryder. Nid yw ymddygiad o'r fath yn dderbyniol ac er nad yw'r amddiffyniadau statudol yn berthnasol i Aelodau, mae'n bwysig bod ymddygiad o'r fath yn cael ei ddwyn i'r amlwg a'i datrys.

Cysylltiadau

Swyddogaeth	Enw	e-bost	Ffôn
Swyddog Monitro	Iwan Evans	iwangdevans@gwynedd.llyw.cymru	07435741322
Prif Weithredwr	Dafydd Gibbard	dafyddgibbard@gwynedd.llyw.cymru	01286 632001
Pennaeth Gwasnaethau Corfforaethol	Ian Jones	ianjones@gwynedd.llyw.cymru	07795823944
Rheolwr Archwiio	Luned Fon Jones	lunedfonjones@gwynedd.llyw.cymru	01286 634687

I'W GWBLHAU

Archwilio Cymru

**Medra*

Angen cadarnhau sut i gael mynediad

***Protect*

Gwefan lawr ar hyn o bryd

"Mae Protect yn rhedeg llinell gyngor cyfreithiol am ddim, cyfrinachol i'r rhai sydd â phryderon chwythu'r chwiban."

Atodiad 2: Trosolwg Llwybrau Ymholi ac Adrodd i Aelodau

Math o 'Bryder / Ymholiad'	**e.e.**	**Trefn adrodd**
Datgelu Ymddygiad / Pryderon Difrifol neu Droseddol	Datgeliad ymddygiad troseddol yn unol a'r gofyn yn y Còd Ymddygiad; fyddai yn cynnwys llygredd, twyll a troseddau megis iechyd a diogelwch	Trefn newydd i'w gyflwyno i'r Cyngor Llawn ar 2 Gorffennaf 2026 Y Cyfansoddiad (i'w adolygu ar ôl cyfarfod y Cyngor 02/07/2026) Yn unol â'r Polisi Canu'r Gloch Aelodau (NEWYDD) Adrodd i sylw y Swyddog Monitro neu yn unol a rhan 5.4-5.7 o'r Weithdrefn
Diogelu	Camdriniaeth corfforol, rhywiol, seicolegol, teimladol neu ariannol Esgeuluso corfforol, rhywiol, seicolegol, teimladol neu ariannol	Yn unol â'r Polisi-Diogelu-Ionawr-2025-Cymraeg.pdf Sef Cysylltu â'r Heddlu (999) os oes plentyn neu oedolyn mewn perygl Gysylltu gyda Gwasanaethau Cymdeithasol Cyngor Gwynedd Polisi-Diogelu-Ionawr-2025-Cymraeg.pdf
Cwyn am ymddygiad Aelod arall	Dwyn anfri ar y swydd a'r awdurdod, amharch, defnyddio swydd yn amhriodol, camddefnyddio adnoddau'r Awdurdod, torri cyfrinachedd, peidio tynnu sylw at achos o dorri'r côd.	Yn unol ag : Adran-18---Cod-ymddygiad-aelodau.pdf Adrodd i sylw y Swyddog Monitro
Twyll	Cynrychiolaeth ffug; methu datgelu gwybodaeth yn fwriadol neu dwyll dry gamddefnyddio swydd	Yn unol â'r Cod Ymddygiad a'r Strategaeth Gwrth-dwyll: Atodiad 1 - Strategaeth.pdf Adrodd i sylw y Rheolwr Archwilio

Cwyn am Swyddog / Prif Swyddog	Bod yn amharchus at aelod, anwybyddu gohebiaeth, torri cyfrinachedd neu weithredu yn groes i'r Protocol Aelodau a Swyddogion	Yn unol ag Adran-21---Protocol-ar-gyfer-cysylltiadau-aelodau-a-swyddogion.pdf Adrodd i reolwr llinell y swyddog; trefniadau uchafu i'r Pennaeth Adran / Cyfarwyddwr os nad yw'n cael ei ddatrys.
Cwyn am y Prif Weithredwr / Swyddog Monitro	Ymddygiad sydd yn groes i'r Protocol Aelodau a Swyddogion, neu'n dorri o'r Cod Ymddygiad i Swyddogion.	Yn unol ag Adran-21---Protocol-ar-gyfer-cysylltiadau-aelodau-a-swyddogion.pdf
Cwyn am Wasanaeth ar ran etholwyr	Casgliadau gwastraff yn cael eu methu yn rheolaidd mewn ardal, oedi mewn	Yn unol â'r Polisi Pryderon a Chwynion Cyngor Gwynedd Datrysiad Anffurfiol drwy adrodd i'r Rheolwr / Pennaeth Adran Perthnasol Cyflwyno Cwyn Ffurfiol drwy'r pwynt cyswllt cwynion canolog – Galw Gwynedd, gwefan neu ebost cwynion.
Cais am wasanaeth ar ran etholwyr	Cais am fin newydd, cais am newid lamp stryd, adrodd ar dwll mewn lôn	Cais drwy unrhyw gyfrwng sy'n ddewisol i'r aelod ee E-bostio / ffonio'r gwasanaeth yn uniongyrchol, drwy Galw Gwynedd; drwy'r wefan gyhoeddus ; drwy Hunanwasanaeth aelodau.
Ymholiad cyffredinol / cais am wybodaeth am wasanaethau'r cyngor	Holi ar pa ddiwrnod mae'r bin yn cael ei gasglu, cyngor ar gais cynllunio, ceisiadau treth Cyngor	Cysylltu drwy Galw Gwynedd neu gysylltu yn uniongyrchol â'r gwasanaeth neu wybodaeth ar y wefan

Pwyllgor :	**Y Pwyllgor Safonau**
Dyddiad :	**8 Mehefin 2026**
Teitl :	**Honiadau yn erbyn aelodau**
Awdur :	**Siôn Huws, Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau**
Pwrpas :	**Er gwybodaeth**

1. Cefndir

Pwrpas yr adroddiad hwn yw cyflwyno gwybodaeth i'r Pwyllgor am benderfyniadau'r Ombwdsmon ar gwynion ffurfiol yn erbyn aelodau.

2. Penderfyniadau

2.1 Ceir crynodebau o'r penderfyniadau a dderbyniwyd wrth yr Ombwdsmon fel **Atodiad 1**

3. Argymhelliad

3.1 Gofynnir i'r Pwyllgor nodi'r wybodaeth

Ombwdsmon
Ombudsman
Cymru • Wales

Penderfyniad a gyhoeddwyd o dan baragraff 69(2)

Deddf Llywodraeth Leol 2000

Rhif Achos: 202508392

Cwyn yn erbyn y Cynghorydd xxxx (“yr Aelod”)

o Gyngor Cymuned xxxxxxxx ("y Cyngor")

Crynodeb o’r gŵyn

Honnwyd gan aelod o'r cyhoedd ("yr Achwynydd") bod yr Aelod wedi torri'r Cod Ymddygiad ("y Cod") drwy ddatgelu ei hunaniaeth hi i berson arall pan ddylai hyn fod wedi'i ystyried yn rhesymol yn wybodaeth gyfrinachol.

Sut yr ydym yn penderfynu a ddylid ymchwilio

I benderfynu a ddylid ymchwilio i dorri Cod Ymddygiad (“y Cod”), rydym yn defnyddio prawf dau gam. Yn gyntaf, rydym yn ystyried a oes tystiolaeth i awgrymu y gall y Cod fod wedi ei dorri. Yn ail, rydym yn ystyried a ydyw er budd y cyhoedd i ymchwilio i'r materion sy'n destun cwyn. Rydym yn ystyried nifer o ffactorau budd y cyhoedd, megis:

- pa mor ddifrifol oedd yr ymddygiad honedig
- a oedd yr aelod wedi camddefnyddio safle o ymddiriedaeth neu wedi ceisio mantais, iddynt hwy eu hunain neu eraill, ar draul y cyhoedd
- a oes angen ymchwiliad i gynnal hyder y cyhoedd mewn aelodau etholedig
- a yw ymchwiliad yn gymesur o dan yr amgylchiadau neu, os profir, a fyddai atgyfeiriad i Bwyllgor Safonau neu Banel Dyfarnu Cymru yn addas.

Fy Mhenderfyniad

(1) A oes tystiolaeth i awgrymu y gallai'r Cod Ymddygiad fod wedi ei dorri.

Eglurodd yr Achwynydd ei bod, yng nghyfarfod y Cyngor ym mis Chwefror 2024, wedi rhoi gwybodaeth allweddol i'r Cyngor ynglŷn â chais cynllunio twyllodrus honedig. Dywedodd yr Achwynydd ei fod wedi'i gytuno ymlaen llaw i gyflwyno'r wybodaeth i'r Cyngor yn y dirgel, a bod y trefniant hwn yn ei le i amddiffyn ei hunaniaeth a'i diogelwch personol oherwydd y wybodaeth y byddai'n ei chyflwyno. Yna, daeth yr Achwynydd yn ymwybodol bod ymgeisydd y cais cynllunio ("yr ymgeisydd"), mewn

cyfarfod y Cyngor ym mis Awst 2024 a fynychwyd gan yr ymgeisydd, wedi'i henwi hi yn gyhoeddus fel yr unigolyn a ddarparodd wybodaeth allweddol i'r Cyngor yn y cyfarfod ym mis Chwefror 2024.

Roedd yr Achwynydd yn credu mai'r Aelod oedd yn gyfrifol am ddatgelu ei hunaniaeth i'r ymgeisydd. Roedd hi'n ystyried bod yr Aelod wedi torri paragraff 5(a) o'r Cod sy'n nodi na ddylai aelod ddatgelu gwybodaeth gyfrinachol neu wybodaeth y dylid yn rhesymol ystyried ei bod o natur gyfrinachol.

O ystyried y wybodaeth a gyflwynwyd, nid wyf yn credu bod tystiolaeth sy'n adnabod yr Aelod fel yr unigolyn penodol a ddatgelodd

hunaniaeth yr Achwynydd ac ni fydd yr Ombwdsman yn ymchwilio oni bai bod tystiolaeth eithaf cryf i awgrymu y gallai'r aelod dan sylw fod wedi torri'r Cod.

Yn absenoldeb tystiolaeth yn dangos bod yr Aelod unigol yn gyfrifol am y datgeliad, rwyf yn ystyried y byddai'n fwy priodol ystyried unrhyw bryderon o'r natur hon dan brosesau gweinyddol neu amddiffyn data y Cyngor, yn hytrach na phrosesau torri'r Cod. Nid yw hyn yn awgrymu canfod unrhyw fai ar ran y Cyngor ac nid oes awgrym bod unrhyw gamweithredu wedi digwydd. Gwneir y gwahaniaeth hwn i adnabod y broses briodol i'w hystyried gan yr Achwynydd yn unig.

Hefyd, cododd yr Achwynydd bryderon bod gan yr Aelod gysylltiad personol a/neu fusnes gyda'r ymgeisydd. Ni ddarparwyd tystiolaeth i gefnogi'r agwedd hon o'r gŵyn.

Gwahoddwyd yr Achwynydd i ddarparu gwybodaeth ychwanegol ac, er bod gwybodaeth bellach wedi'i derbyn, ni roddwyd manylion ychwanegol am natur y cysylltiad personol a/neu fusnes ac arwyddocâd y cysylltiad honedig hwn.

Yn olaf, cododd yr Achwynydd bryderon bod yr Aelod yn defnyddio cyfeiriad e-bost sydd hefyd yn cael ei ddefnyddio gan aelod o'r teulu. Darparwyd tystiolaeth annigonol i gefnogi'r agwedd hon o'r gŵyn ac ni esboniodd yr Achwynydd pam ei bod yn ystyried bod hyn yn torri'r Cod. Pa un bynnag, mae'n ymddangos i mi na fyddai mater y gŵyn, ynddo ei hun, yn gyfystyr â thorri'r Cod. Os oes unrhyw bryderon am breifatrwydd neu oblygiadau diogelwch cyfeiriad e-bost yr Aelod, dylai'r rhain gael eu codi gyda, a'u hystyried gan, y Cyngor.

Nodwyd nad oes digon o dystiolaeth i gefnogi'r cwynion a wnaed. Fodd bynnag, hyd yn oed pe byddai tystiolaeth bellach i herio'r farn hon, bu i'r digwyddiadau y cyfeirir atynt ddigwydd yn 2024. O ystyried yr amser sydd wedi mynd heibio, mae hefyd yn annhebygol iawn y byddai'r Ombwdsman yn cynnal ymchwiliad, ar y sail na fyddai'n cael ei ystyried er budd y cyhoedd i ystyried rhywbeth a ddigwyddodd beth amser yn ôl.

(2) A oes angen ymchwiliad er budd y cyhoedd

Nid yw'r ymddygiad sy'n destun cwyn yn cwrdd â cham cyntaf y prawf, fel a nodir uchod, ac oherwydd hynny, nid oes angen ystyried ail gam y prawf.

ombwdsmon.cymru
0300 790 0203
1 Ffordd yr Hen Gae, CF 35 5LJ
Rydym yn hapus i dderbyn ac ymateb i ohebiaeth yn y Gymraeg.

ombudsman.wales
0300 790 0203
1 Ffordd yr Hen Gae, CF 35 5LJ
We are happy to accept and respond to correspondence in Welsh.

Deilliant

Ni ddylid ymchwilio i'r gŵyn.

Penderfyniad y Tîm Cod
a gymerwyd ar ran

Michelle Morris

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus

Penderfyniad a gyhoeddwyd o dan baragraff 69(2)

Deddf Llywodraeth Leol 2000

Rhif Achos: 202508393

Cwyn yn erbyn y Cynghorydd xxxx (“yr Aelod”)

o Gyngor Cymuned xxxxxxxx ("y Cyngor")

Crynodeb o’r gŵyn

Honnwyd gan aelod o'r cyhoedd ("yr Achwynydd") bod yr Aelod wedi torri'r Cod Ymddygiad ("y Cod") drwy ddatgelu ei hunaniaeth hi i berson arall pan ddylai hyn fod wedi'i ystyried yn rhesymol yn wybodaeth gyfrinachol.

Sut yr ydym yn penderfynu a ddylid ymchwilio

I benderfynu a ddylid ymchwilio i dorri Cod Ymddygiad (“y Cod”), rydym yn defnyddio prawf dau gam. Yn gyntaf, rydym yn ystyried a oes tystiolaeth i awgrymu y gall y Cod fod wedi ei dorri. Yn ail, rydym yn ystyried a ydyw er budd y cyhoedd i ymchwilio i'r materion sy'n destun cwyn. Rydym yn ystyried nifer o ffactorau budd y cyhoedd, megis:

- pa mor ddifrifol oedd yr ymddygiad honedig

- a oedd yr aelod wedi camddefnyddio safle o ymddiriedaeth neu wedi ceisio mantais, iddynt hwy eu hunain neu eraill, ar draul y cyhoedd

- a oes angen ymchwiliad i gynnal hyder y cyhoedd mewn aelodau etholedig

- a yw ymchwiliad yn gymesur o dan yr amgylchiadau neu, os profir, a fyddai atgyfeiriad i Bwyllgor Safonau neu Banel Dyfarnu Cymru yn addas.

Fy Mhenderfyniad

(1) A oes tystiolaeth i awgrymu y gallai'r Cod Ymddygiad fod wedi ei dorri.

Eglurodd yr Achwynydd ei bod, yng nghyfarfod y Cyngor ym mis Chwefror 2024, wedi rhoi gwybodaeth allweddol i'r Cyngor ynglŷn â chais cynllunio twyllodrus honedig. Dywedodd yr Achwynydd ei fod wedi'i gytuno ymlaen llaw i gyflwyno'r wybodaeth i'r Cyngor yn y dirgel, a bod y trefniant hwn yn ei le i amddiffyn ei hunaniaeth a'i diogelwch personol oherwydd y wybodaeth y byddai'n ei chyflwyno. Yna, daeth yr Achwynydd yn ymwybodol bod ymgeisydd y cais cynllunio ("yr ymgeisydd"), mewn cyfarfod y Cyngor ym mis Awst 2024 a fynychwyd gan yr ymgeisydd, wedi'i henwi hi yn gyhoeddus fel yr unigolyn a ddarparodd wybodaeth allweddol i'r Cyngor yn y cyfarfod ym mis Chwefror 2024.

Roedd yr Achwynydd yn credu mai'r Aelod oedd yn gyfrifol am ddatgelu ei hunaniaeth i'r ymgeisydd. Roedd hi'n ystyried bod yr Aelod wedi torri paragraff 5(a) o'r Cod sy'n nodi na ddylai aelod ddatgelu gwybodaeth gyfrinachol neu wybodaeth y dylid yn rhesymol ystyried ei bod o natur gyfrinachol.

O ystyried y wybodaeth a gyflwynwyd, nid wyf yn credu bod tystiolaeth sy'n adnabod yr Aelod fel yr unigolyn penodol a ddatgelodd hunaniaeth yr Achwynydd ac ni fydd yr Ombwdsman yn ymchwilio oni bai bod tystiolaeth eithaf cryf i awgrymu y gallai'r aelod dan sylw fod wedi torri'r Cod.

Yn absenoldeb tystiolaeth yn dangos bod yr Aelod unigol yn gyfrifol am y datgeliad, rwyf yn ystyried y byddai'n fwy priodol ystyried unrhyw bryderon o'r natur hon dan brosesau gweinyddol neu amddiffyn data y Cyngor, yn hytrach na phrosesau torri'r Cod. Nid yw hyn yn awgrymu canfod unrhyw fai ar ran y Cyngor ac nid oes awgrym bod unrhyw gamweithredu wedi digwydd. Gwneir y gwahaniaeth hwn i adnabod y broses briodol i'w hystyried gan yr Achwynydd yn unig.

Hefyd, cododd yr Achwynydd bryderon bod gan yr Aelod gysylltiad personol a/neu fusnes gyda'r ymgeisydd. Ni ddarparwyd tystiolaeth i gefnogi'r agwedd hon o'r gŵyn. Gwahoddwyd yr Achwynydd i ddarparu gwybodaeth ychwanegol ac, er bod gwybodaeth bellach wedi'i derbyn, ni roddwyd manylion ychwanegol am natur y cysylltiad personol a/neu fusnes ac arwyddocâd y cysylltiad honedig hwn.

Nodwyd nad oes digon o dystiolaeth i gefnogi'r cwynion a wnaed. Fodd bynnag, hyd yn oed pe byddai tystiolaeth bellach i herio'r farn hon, bu i'r digwyddiadau y cyfeirir atynt ddigwydd yn 2024. O ystyried yr amser sydd wedi mynd heibio, mae hefyd yn annhebygol iawn y byddai'r Ombwdsman yn cynnal ymchwiliad, ar y sail na fyddai'n cael ei ystyried er budd y cyhoedd i ystyried rhywbeth a ddigwyddodd beth amser yn ôl.

(2) A oes angen ymchwiliad er budd y cyhoedd

Nid yw'r ymddygiad sy'n destun cwyn yn cwrdd â cham cyntaf y prawf, fel a nodir uchod, ac oherwydd hynny, nid oes angen ystyried ail gam y prawf.

Deilliant

Ni ddylid ymchwilio i'r gŵyn.

Penderfyniad y Tîm Cod
a gymerwyd ar ran

Michelle Morris

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus

14 Ebrill 2026

ombwdsmon.cymru
0300 790 0203
1 Ffordd yr Hen Gae, CF 35 5LJ
Rydym yn hapus i dderbyn ac ymateb i ohebiaeth yn y Gymraeg.

ombudsman.wales
0300 790 0203
1 Ffordd yr Hen Gae, CF 35 5LJ
We are happy to accept and respond to correspondence in Welsh.

Penderfyniad a gyhoeddwyd o dan baragraff 69(2)
Deddf Llywodraeth Leol 2000
Rhif Achos: 202507741
Cwyn yn erbyn y Cynghorydd XXXX (“yr Aelod”)
o Gyngor Tref XXXX (“y Cyngor”)

Crynodeb o’r gŵyn

Honnwyd gan aelod o'r cyhoedd (“yr Achwynydd”) bod yr Aelod wedi defnyddio ei safle fel Cynghorydd yn amhriodol mewn ymgais i godi ofn ar yr Achwynydd ac ymyrryd â'i fusnes.

Sut yr ydym yn penderfynu a ddylid ymchwilio

I benderfynu a ddylid ymchwilio i dorri Cod Ymddygiad (“y Cod”), rydym yn defnyddio prawf dau gam. Yn gyntaf, rydym yn ystyried a oes tystiolaeth i awgrymu y gall y Cod fod wedi ei dorri. Yn ail, rydym yn ystyried a ydyw er budd y cyhoedd i ymchwilio i'r materion sy'n destun cwyn. Rydym yn ystyried nifer o ffactorau budd y cyhoedd, megis:

- pa mor ddifrifol oedd yr ymddygiad honedig

- a oedd yr aelod wedi camddefnyddio safle o ymddiriedaeth neu wedi ceisio mantais, iddynt hwy eu hunain neu eraill, ar draul y cyhoedd

- a oes angen ymchwiliad i gynnal hyder y cyhoedd mewn aelodau etholedig

- a yw ymchwiliad yn gymesur o dan yr amgylchiadau neu, os profir, a fyddai atgyfeiriad i Bwyllgor Safonau neu Banel Dyfarnu Cymru yn addas.

Fy Mhenderfyniad

(1) A oes tystiolaeth i awgrymu y gallai'r Cod Ymddygiad fod wedi ei dorri

Ni wnaeth yr Achwynydd ddynodi pa ddarpariaethau yn y Cod y credent fod yr Aelod wedi eu torri ac ychydig iawn o wybodaeth a ddarparwyd i gefnogi'r gwyn. Gallai fod o gymorth pe bawn yn egluro nad yw pwerau'r Ombwdsmon i dderbyn gwybodaeth yn dod i rym oni bai, ac hyd nes, y byddwn wedi dechrau ymchwiliad yn ffurfiol a byddwn ond yn gwneud hynny pan ddangosir digon o dystiolaeth uniongyrchol i ni y gallai gweithredoedd cynghorydd fod wedi torri'r Cod a'n bod o'r farn ei fod er budd y cyhoedd i ni ddefnyddio ein hadnoddau cyfyngedig i ymchwilio i'r mater. Cyfrifoldeb yr Achwynydd yw darparu'r dystiolaeth uniongyrchol gychwynnol i gefnogi eu cwyn.

Gellid ystyried bod aelod etholedig yn defnyddio eu safle yn amhriodol er anfantais i rywun yn ymddygiad a allai dorri'r Cod, fodd bynnag, ychydig iawn o wybodaeth ategol a ddarparwyd i gefnogi'r honiadau hyn. Er bod yr Achwynydd wedi honni bod yr Aelod wedi gwneud adroddiadau a sylwadau negyddol am eu busnes ac wedi gadael nodiadau sarhaus ar eu cerbyd, ni ddarparwyd rhagor o dystiolaeth o'r honiadau hyn nac o sut yr oeddent yn gyfystyr â thorri'r Cod. Rhoddwyd cyfle i'r Achwynydd ddarparu rhagor o wybodaeth i gefnogi'r gŵyn ond ni wnaeth ymateb.

Nid yw'r Ombwdsmon yn gallu dechrau ymchwiliad ar sail haeriadau yn unig ac ni fydd yn ymchwilio i gwyn oni bai bod tystiolaeth eithaf cryf i awgrymu bod yr aelod dan sylw wedi torri'r Cod. Yn yr achos hwn, ni ddarparwyd tystiolaeth i gefnogi'r gŵyn.

(2) A oes angen ymchwiliad er budd y cyhoedd

Nid yw'r ymddygiad sy'n destun cwyn yn cwrdd â cham cyntaf y prawf, fel a nodir uchod, ac oherwydd hynny, nid oes angen ystyried ail gam y prawf.

Canlyniad

Ni ddylid ymchwilio i'r gŵyn.

Penderfyniad y Tîm Cod / Code Team Decision
a gymerwyd ar ran / taken on behalf of

Michelle Morris

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus / Public Services Ombudsman

20 Chwefror 2026

Penderfyniad a gyhoeddwyd o dan baragraff 69(2) Deddf Llywodraeth Leol 2000 Rhif Achos: 202509749
Cwyn yn erbyn y Cynghorydd XXXX ("yr Aelod") o Gyngor XXXX ("y Cyngor")

Crynodeb o'r gŵyn

Honnwyd y dylai'r Aelod fod wedi cael ei wahardd rhag sefyll ar gyfer etholiad oherwydd ei fod yn destun gorchymyn methdaliad.

Sut yr ydym yn penderfynu a ddylid ymchwilio

I benderfynu a ddylid ymchwilio i dorri Cod Ymddygiad ("y Cod"), rydym yn defnyddio prawf dau gam. Yn gyntaf, rydym yn ystyried a oes tystiolaeth i awgrymu y gall y Cod fod wedi ei dorri. Yn ail, rydym yn ystyried a ydyw er budd y cyhoedd i ymchwilio i'r materion sy'n destun cwyn. Rydym yn ystyried nifer o ffactorau budd y cyhoedd, megis:

- pa mor ddifrifol oedd yr ymddygiad honedig

- a oedd yr aelod wedi camddefnyddio safle o ymddiriedaeth neu wedi ceisio mantais, iddynt hwy eu hunain neu eraill, ar draul y cyhoedd

- a oes angen ymchwiliad i gynnal hyder y cyhoedd mewn aelodau etholedig

- a yw ymchwiliad yn gymesur o dan yr amgylchiadau neu, os profir, a fyddai atgyfeiriad i Bwyllgor Safonau neu Banel Dyfarnu Cymru yn addas.

Fy Mhenderfyniad

(3) A oes tystiolaeth i awgrymu y gallai'r Cod Ymddygiad fod wedi ei dorri

Yn y bôn, honnodd yr Achwynydd fod yr Aelod wedi cyflawni twyll etholiadol trwy sefyll etholiad a methu â datgelu ei orchymyn methdaliad. Darparodd yr Achwynydd ddolen i Hysbysiad Difidend ("yr Hysbysiad"). Mae'n ymddangos bod yr Hysbysiad yn cadarnhau bod yr Aelod yn destun gorchymyn methdaliad ym mis Mehefin 2009. Mae'r Hysbysiad yn dangos bod yr Aelod wedi'i ryddhau o'r trafodion yn ddiweddarach ond nid oes unrhyw fanylion pellach ar gael. Efallai y byddai'n ddefnyddiol esbonio nad yw methdaliad ynddo'i hun yn anghymhwyso awtomatig rhag sefyll ar gyfer etholiad ac mae hyn yn dibynnu ar y gorchymyn sydd wedi'i wneud. Fodd bynnag, nid rôl yr Ombwdsmon yw ystyried a yw'r Aelod wedi cyflawni twyll etholiadol. Mae hwn yn fater y byddai angen i'r Achwynydd ei adrodd i'r Heddlu neu ei godi gyda'r Comisiwn Etholiadol.

Mae paragraff 6(1)(a) o'r Cod yn dweud na ddylai aelod ymddwyn mewn modd y gellid ei ystyried yn rhesymol fel un sy'n dod â'u swydd neu awdurdod i anfri. Mae canllawiau'r Ombwdsmon yn amlinellu'r fod ymddygiad sy'n arwain at gollfarn droseddol, yn enwedig os yw'n cynnwys ymddygiad anonest, yn gallu dwyn anfri ar Gyngor yr Aelod. Fodd bynnag, yn absenoldeb euogfarn am dwyll etholiadol, nid oes unrhyw dystiolaeth i awgrymu bod gweithredoedd honedig yr Aelod yn gallu dwyn anfri ar ei rôl neu ei Gyngor.

Mae'n ymddangos i mi felly nad oes digon o dystiolaeth wedi'i darparu i gefnogi'r gŵyn, ac ni fydd yr Ombwdsmon yn ymchwilio oni bai bod tystiolaeth eithaf cryf i awgrymu y gallai'r aelod dan sylw fod wedi torri'r Cod.

(1) A oes angen ymchwiliad er budd y cyhoedd

Nid yw'r ymddygiad y cwynwyd amdano yn bodloni cam cyntaf y prawf, fel y nodir uchod, felly, nid oes angen ystyried ail gam y prawf.

Canlyniad

Ni ddylid ymchwilio i'r gŵyn.

Penderfyniad y Tîm Cod / Code Team Decision
a gymerwyd ar ran

Michelle Morris

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus / Public Services Ombudsman

11 Mawrth 2026